

Statens stöd till idrotten

UPPFÖLJNING 2011

Statens stöd till idrotten

Uppföljning 2011

Centrum för idrottsforskning är statens sektorsorgan för idrottsforskning med uppgift att initiera, samordna, stödja och informera om forskning inom idrottens område samt att ansvara för uppföljning av statens stöd till idrotten.

Statens stöd till idrotten – uppföljning 2011 är huvudrapport i 2011 års uppföljningsuppdrag.

Rapporten finns att ladda ner som pdf på www.centrumforidrottsforskning.se.

© **Centrum för idrottsforskning 2012:1**

Författare: Johan R Norberg

Redaktion och projektledning: Christine Dartsch och Johan Pihlblad

Språkgranskning: Anders Drangel, Addisco

Formgivning: Catharina Grahn, ProduGrafia

Tryck: Holmbergs, Malmö 2012

ISBN: 978-91-979562-4-6

Förord

Centrum för idrottsforskning (CIF) har sedan år 2009 i uppdrag av regeringen att genomföra en regelbunden och långsiktig uppföljning av statens stöd till idrotten. Uppföljningen ska bestå av en fortlöpande bevakning av det statliga idrottsstödet betydelse utifrån ett indikatorsystem, tematiska fördjupningsstudier i teman som regeringen bestämmer samt bevakning av forskningsresultat med relevans för statens stöd till idrotten.

För 2011 års uppföljning beslutade regeringen att CIF skulle genomföra två fördjupningsstudier. Den första studien handlar om elitidrott och preciserades som ”en fördjupad analys av det samlade elitstödet utformning och verkan samt övrig verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft”. Den andra studien avser delaktighet och etnisk mångfald inom idrotten. Mer konkret uppdrogs åt CIF att analysera ”i vilken omfattning idrottens organisation och verksamhet på alla nivåer medverkar till att uppfylla syftet med statsbidraget att människor med annan kulturell och etnisk bakgrund ska bli mer delaktiga i idrotten”.

CIF fördjupningsuppdrag har utmynnat i två separata rapporter. Analysen av det svenska elitstödet utformning och verkan redovisas i rapporten *För framtids segrar – en analys av det svenska elitidrottssystemet*. Studien av delaktighet och etnisk mångfald redovisas i rapporten *Vem platsar i laget? – en antologi om idrott och etnisk mångfald*.

I den här rapporten sammanfattar CIF 2011 års uppföljning av statens stöd till idrotten. Den inleds med en redogörelse av statsanslagets utveckling. I kapitel 2 och 3 följer en sammanfattning av de övergripande resultaten från 2011 års fördjupningsstudier. I kapitel 4 redovisas vår övergripande och kontinuerliga uppföljning av statens idrottsstöd utifrån en uppsättning indikatorer. Slutligen, i kapitel 5, sammanfattar vi kort CIF:s verksamhet för år 2011. Rapporten är skriven av Johan R Norberg, utredare vid CIF.

Vi hoppas att vår uppföljning ska ge ökad kunskap och ett tydligare perspektiv på idrottens roll i samhället och samtidigt fördjupa den idrottspolitiska diskussionen.

Trevlig läsning

Per Nilsson

ordförande i Centrum för idrottsforskning

Innehåll

Sammanfattning och övergripande slutsatser	7
Slutsatser rörande det samlade elitstödet utformning och verkan	7
Slutsatser rörande delaktighet och etnisk mångfald inom idrotten	10
Slutsatser av CIF:s indikatorer för uppföljning av statens stöd till idrotten 2011	12
1. Statens stöd till idrotten 2011	14
Den statliga idrottspolitikens utgångspunkter	14
Den statliga idrottspolitikens organisatoriska ramar	15
Den statliga idrottsstödet utformning och omfattning	15
2. Det samlade elitstödet utformning och verkan	18
Bakgrund	18
CIF:s insatser för att analysera det samlade elitidrottsstödet utformning och verkan	19
Elitidrottsstudiens övergripande resultat	20
3. Idrott, delaktighet och etnisk mångfald	29
Bakgrund	29
CIF:s insatser för att analysera delaktighet och etnisk mångfald inom idrotten	30
Övergripande resultat	31
4. Indikatorer för uppföljning av statens stöd till idrotten	35
Inledning	35
Målområde 1: Idrotten som folkrörelse	38
Målområde 2: Idrottens betydelse för folkhälsan	58
Målområde 3: Alla flickors och pojkars, kvinnors och mäns lika förutsättningar till deltagande	67
Målområde 4: Skolning i demokrati, ansvarstagande och etik	78
Målområde 5: Idrottens internationella konkurrenskraft	83

5. Centrum för idrottsforsknings verksamhet 2011	95
Stödja och initiera forskning.....	95
Uppföljning av statens stöd till idrotten.....	99
Effektivitet och samordning.....	99
Informationsverksamhet	100
Utvärdering av nordisk idrottsforskning	101

Sammanfattning och övergripande slutsatser

Slutsatser rörande det samlade elitstödet utformning och verkan

Den internationella elitidrotten har under senare decennier präglats av ökad konkurrens och intensifierade elitsatsningar. Utvecklingen har träffande beskrivits som en global elitidrottslig kapprustning där allt fler länder satsar ständigt ökade resurser för att hålla sig framme i kampen om medaljer i internationella tävlings-sammanhang.

Den intensifierade guldjakten har inte gått Sverige obemärkt förbi. I den idrotts-politiska debatten har företrädare för svensk elitidrott efterlyst ökade resurser till talangutveckling och elitstöd. Samtidigt har staten successivt ökat sin offentliga åtagande på elitidrottens område. Genombrottet inföll år 1998 genom ett öron-märkt statsbidrag till Sveriges Olympiska Kommitté (SOK) för talangutveckling. År 2009 tillkom en samlad och flerårig elitsatsning på 212 miljoner kronor samt att regeringens förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet kompletterades med ett explicit elitidrottsmål.

Centrum för idrottsforskning (CIF) har på regeringens uppdrag under år 2011 genomfört ”en fördjupad analys av det samlade elitstödet utformning och verkan samt övrig verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrens-kraft”. Resultatet är redovisat i en rapport med titeln *För framtids segrar – en analys av det svenska elitidrottssystemet*. Nedan presenteras studiens viktigaste resultat.

Det första resultatet är kontextuellt och handlar om att placera svensk elitidrott i ett större samhälleligt sammanhang. Poängen är att svensk elitidrotts utformning och förutsättningar i stor utsträckning återspeglar de bredd- och folkrörelseideal som utgör den svenska idrottsmodellens främsta signum. I ideologiskt avseende märks detta genom att idrottsrörelsen utvecklat ett perspektiv på elitidrott och talangutveckling med utgångspunkt i socialt ansvarstagande, glädje och god etik, samt att jakten på segrar och prestationer aldrig får ske till priset av utslagning inom barn- och ungdomsidrotten eller på bekostnad av de aktivas övriga livssitua-

tioner. I organisatoriskt avseende återspeglas bredd- och folkrörelseidealet i en decentraliserad struktur där merparten av den konkreta elitidrotts- och talangutvecklingen sker på lokal föreningsnivå snarare än i nationellt sammanhållna elitidrottscentra. Slutligen återspeglas dessa principer även i det offentliga idrottsstödet som utifrån välfärdspolitiska grunder premierat olika breddrelaterade mål såsom barn- och ungdomsidrott, anläggningsfrågor och förbundsstöd snarare än medel till elit- och talangutveckling. Ur detta perspektiv kan de statliga elitsatsningar som inleddes med ett talangstöd till SOK år 1998 betraktas som ett trendbrott.

Det är således rimligt att hävda att elitidrott inte tidigare haft en särskilt framträdande plats i den svenska idrottsmodellen. Men av detta följer inte att det dominerande bredd- och folkrörelseidealet enbart utgjort ett hinder för elitidrott och talangutveckling. I Sverige har grundmurade folkrörelse- och föreningstraditioner samt en idrottsvänligt sinnad offentlig sektor skapat ett påfallande livligt, varierat och öppet idrottsutbud på lokal nivå. Ur ett elitidrottsperspektiv har detta skapat goda förutsättningar för unga att prova på olika idrotter, upptäcka sina talanger och därefter utveckla dessa. Men därefter – i de elitaktivas övergång från lovande juniorer till senior världsklass – har det centrala elitstödet alltid varit mer begränsade – åtminstone fram till 1988 års talangstöd till SOK och 2009 års samlade elitsatsning.

Studien visar också att svensk elitidrott verkar under mycket olika existensvillkor. Inom Riksidrottsförbundet (RF) fanns år 2010 sammanlagt 244 separata landslagstrupper fördelade över 65 specialidrottsförbund. Dessa trupper representerar stora och små idrotter med skilda idrottstraditioner, anläggningsbehov och grad av popularitet i medierna. Till detta kommer skillnader i ekonomiska förutsättningar. Av specialidrottsförbundens totala landslagsutgifter år 2010 på drygt 370 miljoner kronor svarade fem förbund för närmare 57 procent av kostnaderna (211 miljoner kronor) medan hela 49 förbund uppgav sig ha landslagskostnader understigande fem miljoner kronor vardera. Det finns således goda skäl att nyansera (den mediala) bilden av svensk elitidrott som en starkt kommersialiserad verksamhet. Det må stämma för vissa idrotter – men långtifrån för alla.

I analysen ingick även att bedöma effekterna av en samlad elitsatsning på totalt 212 miljoner som regeringen beviljade år 2009. Vi konstaterar att det i dagsläget inte är möjligt att bedöma satsningens verkan i form av idrottsliga prestationer i internationella tävlingssammanhang. Däremot har bidraget på andra sätt haft

stor principiell betydelse för svensk idrott. Mer konkret har 2009 års samlade elitsatsning:

- *synliggjort och ökat kunskapen om svensk elitidrotts utformning och existensvillkor.* Redan tillkomsten av satsningen var i sig en viktigt politiskt erkännande från regeringens sida av elitidrottens betydelse i svensk idrott. Till detta kommer att bidraget initierat helt nya rutiner inom idrottsrörelsen för att följa upp förbundens elitidrotts- och landslagsaktiviteter.
- *inneburit ett betydande resurstillskott till svensk elitidrott.* Ett helt nytt landslagsstöd har inrättas. Därtill har ett riktat elitstöd skapats som inkluderar samtliga landslagstrupper inom RF och inte enbart olympiska idrotter.
- *medfört en förbättrad samordning av det samlade stödet till svensk elitidrott.* I regeringens beviljande av en gemensam elitsatsning låg en uttalad förväntan om att senare års motsättningar mellan idrottsrörelsens centrala stödorganisationer skulle biläggas samt att deras parallella system för talang- och elitstöd skulle koordineras och effektiviseras. En sådan samordning har i dag kommit till stånd.

I rapporten diskuteras även syftena bakom statens idrottspolitik. Diskussionen är föranledd av två skäl. Först och främst är statens elitidrottsmotiv inte preciserade. I den förordning som reglerar statens stöd till idrotten framgår endast att medel får användas till elitidrott, men inte varför eller på vilka sätt. Detta riskerar att skapa osäkerhet i prioriteringsfrågor och oklarhet huruvida statens mål är att öka antalet svenska medaljer i internationella mästerskap eller handlar om att skapa grundläggande förutsättningar för svensk idrott att bedriva verksamhet på både bredd- och elitnivå. Till detta kommer att den elitidrottsliga kapprustning som kännetecknar dagens internationella elitidrott ingår i en större idrottslig förändringsprocess präglad av tilltagande globalisering, kommersialisering och ett ökad statligt inflytande. Det reser viktiga frågor om den svenska elitidrottens framtida vägval. Kommer idrottsrörelsen att successivt sluta upp i den globala elitidrottsliga kapprustningen – med de konsekvenser som det kan medföra i form av ökad centralism, statlig involvering och marknadsanpassning. Eller kommer den traditionella svenska idrottsmodellen även framöver att behålla en dominerande ställning?

Slutsatser rörande delaktighet och etnisk mångfald inom idrotten

CIF:s andra fördjupningsstudie år 2011 handlar om idrottens tillgänglighet för personer med utländsk bakgrund. Uppdraget från regeringen var att analysera ”i vilken omfattning idrottens organisation och verksamhet på alla nivåer medverkar till att uppfylla syftet med statsbidraget att människor med annan kulturell och etnisk bakgrund ska bli mer delaktiga i idrotten”. Resultatet är redovisat i en rapport med titeln *Vem platsar i laget? – en antologi om idrott och etnisk mångfald*. Nedan presenteras studiens viktigaste resultat.

Studiens första resultat är en uppmaning till idrottsrörelsen och idrottsforskningen att fördjupa sin diskussion i frågor som rör idrott och etnisk mångfald och därmed knyta an till de perspektiv och synsätt som präglar dagens integrationspolitiska samhällsdebatt.

Till idrottsrörelsen är uppmaningen att skifta perspektiv *från integration till delaktighet*. Utgångspunkten är att invandrare inte ska uppfattas som en specifik grupp med gemensamma egenskaper, erfarenheter och intressen. Likaså bör olika brist- eller nyttoperspektiv undvikas där personer med utländsk bakgrund antas tillföra något kvalitativt nytt till idrottsverksamheten eller att ett aktivt deltagande i föreningsidrotten ska bli deras väg in i det svenska samhället. Sådana utgångspunkter tenderar endast att befästa stereotypa synsätt. Betydligt bättre är i istället att anlägga ett demokrati- och rättviseperspektiv på frågor om idrott och etnisk mångfald. Inom idrotten bör alla former av diskrimineringar motverkas – och därmed även sådana strukturer, tankemönster och faktorer som kan kopplas till individers etnicitet. Med sådana utgångspunkter blir begreppet delaktighet mer centralt än integration eftersom delaktighet pekar på allas vår rätt att få vara med i den idrottsliga gemenskapen oavsett hänvisningar till olika former av grupptillhörigheter, såsom kön, etnicitet, funktionsnedsättning eller sexuell läggning.

Till idrottsforskningen är uppmaningen att skifta perspektiv *från dom till oss*. I Sverige har forskningen om idrott och integration ökat påtagligt under senare år. Samtidigt visar en genomgång av kunskapsläget att forskarna allt för ofta anlagt ett utifrånperspektiv där invandrarungdomars idrottsdeltagande analyseras såsom en särskild och avvikande kategori i förhållande till majoriteten av infödda svenska ungdomar. Mot denna bakgrund efterlyser antologins författare nya perspektiv och frågeställningar med inspiration från så kallad postkolonial teoribildning. I stället för studier där personer med invandrarbakgrund betraktas som av-

vikande och annorlunda, bör forskningen rikta ljuset mot majoriteten av infödda svenskar och deras normer. Därmed skapas möjlighet att ställa nya frågor om det samhälle och de strukturer som individer möter, hanterar och påverkas av.

Ett andra övergripande resultat i rapporten handlar om invandrargruppers deltagande i föreningsidrotten och idrottsrörelsens arbete för att främja integration, delaktighet och etnisk mångfald. Studier av idrottsrörelsens sammansättning visar att unga med utländsk bakgrund är väl representerade i föreningsidrotten, pojkar i större utsträckning än flickor. En första slutsats är därmed att föreningsidrotten lyckats förhållandevis bra med att aktivera och engagera personer med invandrarbakgrund. När det gäller representation i beslutande organ är statistiken emellertid inte lika positiv. Studier av specialidrottsförbundens och distriktsförbundens styrelser visar att endast sex procent av samtliga ledamöter har utländsk bakgrund. Än värre är situationen i de idrotter som är mest populära bland ungdomar. Slutsatsen blir därmed att personer med utländsk bakgrund är mycket aktiva inom föreningsidrotten – men att de ofta saknar makt och inflytande i beslutande församlingar. Deltagandet är högre än delaktigheten.

Studiens tredje resultat är att det finns många sätt att främja delaktighet och etnisk mångfald inom idrotten. En genomgång av aktuell idrottsforskning visar olika idrottsliga integrations- och mångfaldsprojekt som genomförts inom ramen för de stora utvecklingssatsningarna Handslaget och Idrottslyftet. Andra bidrag i rapporten belyser olika insatser för mångfald inom kultursektorn och föreningslivet. Det finns således både kunskap inom idrottsrörelsen – och lärdomar och erfarenheter att hämta från närliggande områden. Därtill visar antologin att integrationsinsatser med utgångspunkt i delaktighet och mångfald har goda förutsättningar att bli lärorika förändringsprocesser där föreningar och organisationer får möjlighet att utveckla sina aktiviteter, väcka nytt engagemang, stärka sina demokratiska system och se på sig själva utifrån nya perspektiv.

Slutsatser av CIF:s indikatorer för uppföljning av statens stöd till idrotten 2011

I CIF:s uppdrag att följa upp statens stöd till idrotten ingår även en årlig redovisning av en uppsättning indikatorer. Denna uppföljning tar sin utgångspunkt i motiven till statens stöd till idrotten såsom dessa preciserats i förordning (1999:1177) om statsbidrag till idrottsverksamhet. Indikatorsystemet består av 22 indikatorer, fördelade över fem målområden. Dessa är:

Målområde 1: Idrotten som folkrörelse

Målområde 2: Idrottens betydelse för folkhälsan

Målområde 3: Alla flickors och pojkers, kvinnors och mäns lika förutsättningar till deltagande

Målområde 4: Skolning i demokrati, ansvarstagande och etik

Målområde 5: Idrotters internationella konkurrenskraft.

Indikatorsystemet är i huvudsak uppbyggt på befintlig statistik. Merparten av indikatorerna rör olika aspekter av idrottsrörelsens verksamhet och organisationsstruktur, såsom medlemsbestånd, inkomstkällor, omfattningen på det ideella ledarskapet och utbildningsinsatser. För dessa uppgifter har RF beredvilligt bidragit med information och sakkunskap. I frågor rörande svensk elitidrott har även Sveriges Olympiska Kommitté varit behjälplig. För de indikatorer som rör folkhälsa, motionsvanor och idrottsskador har statistik inhämtats från Statistiska centralbyrån, Folkhälsoinstitutet och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Resultatet av 2011 års indikatorgenomgång överensstämmer i stor utsträckning med det föregående året. Detta är inte förvånande. Indikatorer är till sin natur förhållandevis trubbiga mätinstrument, baserade på stora kvantitativa data. Att statistiskt fastställa förändringar över tid i indikatorer kräver därmed ofta långa tidsserier. De övergripande slutsatser som noterades år 2010 har därmed lika hög aktualitet år 2011.

Mer konkret visat indikatorsystemet att den frivilligt organiserade idrotten har en anmärkningsvärt stark position i det svenska samhället. Med närmare 3,3 miljoner individuella medlemmar, varav nästan 2,4 miljoner dessutom är aktiva idrottsutövare, utgör idrottsrörelsen otvetydigt en av de största och mest livaktiga sammanslutningarna i den svenska ideella sektorn. Vidare kan noteras att fördelningen mellan män och kvinnor är förhållandevis jämn. Därtill återfinns

idrottsutövare i alla åldersgrupper även om deltagandet är störst bland barn och ungdomar.

Vidare visar indikatorsystemet att idrottsrörelsens klubbar och förbund är olika i storlek och sammansättning samt att de verkar under skilda existensvillkor. Vissa idrotter har många utövare, i andra är deltagandet mycket begränsat. Vissa idrotter är typiska tjej- respektive killidrotter medan andra har en jämn könsfördelning. Vissa klubbar har stora reklam- och publikintäkter medan andra huvudsakligen finansierar sin verksamhet via ideella insatser och offentligt stöd. Uppräkningen av skillnader kan göras längre. Och sammantaget visar dessa olikheter att begreppet idrottsrörelsen (i bestämd form) visserligen är vedertaget, men det är en formulering som riskerar att skymma den stora variation och mångfald som i praktiken kännetecknar svensk föreningsidrott.

Slutligen visar indikatorsystemet att många av de olika samhälleliga och socioekonomiska villkor som präglar det svenska samhället även återspeglas i medborgarnas motionsvanor och deltagande i föreningsmässigt organiserad idrottsutövning. Som exempel ökar andelen föreningsidrottare i takt med utbildningsgrad, hushållsekonomi och position på arbetsmarknaden. Därtill visar statistiken att flickor och kvinnor med invandrarbakgrund är förhållandevis svagt representerade inom föreningsidrotten. I frågor gällande makt och representation i beslutande organ har en stor majoritet av RF:s specialidrottsförbund (42 av 69) en manlig dominans i sina styrelser såtillvida att andelen kvinnor understiger 40 procent. Den manliga dominansen ökar dessutom i takt med stigande ålder. Den jämställda fördelning som kännetecknar idrottsrörelsens aktiva medlemmar på aggregerad nivå återspeglas följaktligen inte i styrelserummen. Sammantaget visar indikatorsystemet således att människors tillgång och förutsättningar till idrott och fysisk aktivitet alltså är ojämnt fördelade i samhället – och likaså deras möjlighet till inflytande i beslutande församlingar. Detta är viktiga signaler till idrottsrörelsen att fortsätta sitt kontinuerliga arbete att förverkliga den egna värdegrundens premisser om demokrati, delaktighet och allas rätt att vara med.

1. Statens stöd till idrotten 2011

Den statliga idrottspolitikens utgångspunkter

Statens stöd till idrottsrörelsen har långa anor. Redan år 1877 beviljade regeringen ett första engångsbidrag. Med början år 1913 följde ett permanent och av riksdagen beviljat statsbidrag för idrottsverksamhet. Beloppet var på 100 000 kronor. Därefter har summan höjts successivt. År 2011 uppgick det totala statliga idrottsstödet till drygt 1,8 miljarder kronor.

Motiven till statens idrottsstöd har varierat över tid och i takt med samhällsutvecklingen. På ett övergripande plan har bidraget emellertid alltid tjänat två syften. Det första syftet är att uppmuntra och tillvarata de positiva effekter som frivilligt organiserad idrottsutövning anses leda till. I början av 1900-talet formulerades detta gärna i form av (manlig) karaktärsdanning, fosterländskhet och att skapa ”en sund själ i en sund kropp”. I dag framhåller regeringen på motsvarande sätt att idrott och motion är positiva för folkhälsan och att de skapar glädje, rekreation och meningsfull fritid för både unga och gamla. Ett belysande exempel är 1999 års idrottspolitiska proposition *En idrottspolitik för 2000-talet*. Där understryker regeringen att god folkhälsa utgör en ”betydelsefull komponent för välfärden i vårt samhälle” och att det därför är viktigt att barn och ungdomar tidigt skapar sig ”motionsvanor som varar hela livet” samt att även äldre människors och funktionshindrades behov av motion förtjänar uppmärksamhet.¹

Statens andra syfte är att stödja ”en fri och självständig folkrörelse”. Denna strävan har två dimensioner. Först och främst är det ett erkännande till den frivilliga idrottens många ideella krafter. Ur det perspektivet utgör statens stöd en sorts hjälp till självhjälp, där offentliga medel har som mål att stärka idrottsrörelsens förutsättningar att vara och förbli en omfattande, mångfacetterad och självständig massrörelse i en ideell samhällssektor. Den andra dimensionen rör de demokratiska ideal och värderingar som finns inbäddade i själva folkrörelseperspektivet, såsom allas lika förutsättningar att få vara med och delta utifrån sina egna förutsättningar, likvärdiga villkor för pojkar och flickor, integration av eftersatta grupper samt ett värnande av god etik och sunda ideal. Viktigt är även att idrottsrörelsen aktivt verkar för alla medlemmars reella möjlighet till inflytande och delaktighet.

---

¹ Prop. 1998/99:107, *En idrottspolitik för 2000-talet. Folkhälsa, folkrörelse och underhållning*, s. 28.

Regeringen vill betona vikten av att idrottsrörelsen fortsätter sitt arbete att kontinuerligt utveckla och förbättra sin verksamhet efter de aktivas behov och önskemål. Det är en viktig del av idrottsrörelsens demokratiska fostran att varje människa kan påverka såväl genom en demokratiskt uppbyggd mötesverksamhet som i den vardagliga träningen och tävlingen. Det är således väsentligt att varje deltagare blir delaktig i de beslut som formar verksamheten.²

Den statliga idrottspolitikens organisatoriska ramar

I den statliga beslutsprocessen ingår idrottspolitik som ett led i kulturpolitiken. I Regeringskansliet handläggs idrottsfrågor sedan år 2007 av Kulturdepartementet. I regeringens förslag till statsbudget ingår idrott i politikområdet Folkrorelsepolitik under utgiftsområde 17: *Kultur, medier, trossamfund och fritid*. I riksdagen bereds idrottsfrågor av kulturutskottet.

Statens idrottspolitik är rättsligt reglerad. En förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet (SFS 1999:1177) utfärdades år 1999. I förordningen preciseras mål och syften med statens idrottspolitik samt förutsättningar för bidragsfördelning, återrapportering med mera. Samma år instiftades även en lag som fastslår att Riksidrottsförbundet (RF) ”prövar frågor om fördelning av statsbidrag till idrottsverksamhet i enlighet med vad regeringen bestämmer”.

De övergripande idrottspolitiska mål som fastslås i förordningen om statsbidrag till idrottsverksamhet konkretiseras på framför allt tre sätt. I budgetpropositionen kommenterar regeringen idrottspolitikens inriktning och utveckling. För anslaget över statsbudgeten utfärdas dessutom årliga så kallade riktlinjer till RF. I riktlinjerna preciseras den statliga idrottspolitikens mål, syften och återrapporteringskrav, fördelade över olika verksamhetsgrenar. Slutligen utfärdar regeringen även ett regleringsbrev (ställt till Kammarkollegiet) som preciserar bidragets anslagsposter och särskilda villkor.

Det statliga idrottsstödet utformning och omfattning

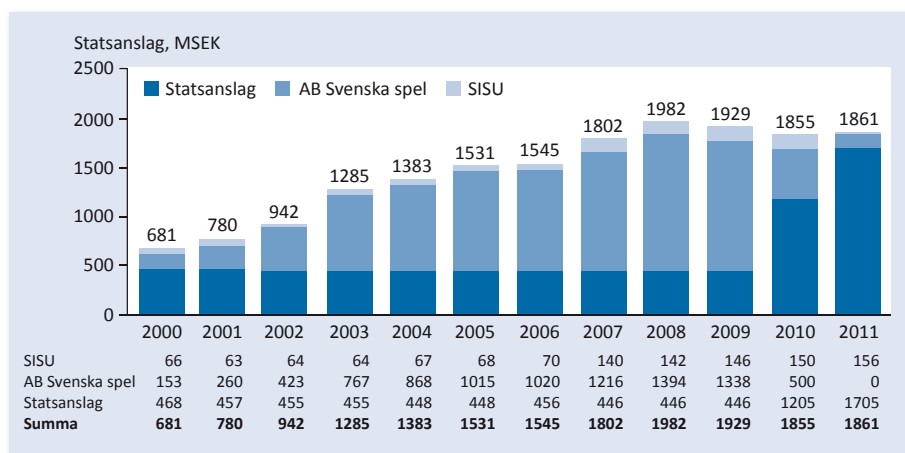
Statens stöd till idrotten har ökat kraftigt sedan millennieskiftet. Bidragande till detta är att idrotten fram till och med år 2010 tilldelades bidrag från det statliga spelbolaget AB Svenska Spels överskott. Dessa så kallade spelpengar har både

² Ibid., s. 37.

möjliggjort en kraftig höjning av det statliga lokala aktivitetsstödet och finansierat de storskaliga utvecklingsprojekten Handslaget och Idrottslyftet. Under år 2009 beviljade även regeringen sammanlagt 212 miljoner kronor ur AB Svenska Spels överskott till en samlad och flerårig satsning på svensk elitidrotts internationella konkurrenskraft.

Sedan år 2011 har bidraget via AB Svenska Spel ersatts av traditionellt statsbidrag via statsbudgeten. Nyordningen sammanhänger med ökad osäkerhet om den svenska spelmarknadens utveckling och en ambition från regeringen att tillförsäkra idrottsrörelsen en finansieringsform som är stabil och långsiktig.

I figur 1.1 nedan redovisas det statliga idrottsstödet utveckling under perioden 2000–2011.

Figur 1.1. Statens stöd till idrotten 2000–2011

Figur 1.1 visar att statens idrottsstöd har ökat kraftigt från millennieskiftet till i dag: från 681 miljoner kronor år 2000 till 1 861 miljoner kronor år 2011 (motsvarande en ökning på 273 procent). Vidare framgår att anslaget ökade kraftigt och kontinuerligt under åren 2000–2007. Därefter har bidraget legat förhållandevis konstant på mellan 1,8–2 miljarder kronor. I tabell 1.1 redovisas bidragets fördelning över olika anslagsposter. Den största enskilda anslagsposten är *Verksamhet av gemensam natur inom idrottsrörelsen samt bidrag till lokal barn- och ungdomsverksamhet*. Där ingår både organisationsstöd till RF och dess medlemsförbund samt medel till idrottens statliga lokala aktivitetsstöd (LOK-stöd). Det näst

största bidraget är de 500 miljoner kronor som avser 2011 års finansiering av utvecklingsatsningen Idrottslyftet (anslagsposten *Särskild satsning på idrott och motion*).

Tabell 1.1. Statens stöd till idrotten 2011 (SEK)

	Stöd i kr	Stöd i kr
Anslagspost Stöd till idrotten		1 704 851 000
Verksamhet av gemensam natur inom idrottsrörelsen samt bidrag till lokal barn- och ungdomsverksamhet (ram)	1 120 151 000	
Bidrag till internationellt samarbete m.m. (ram)	1 400 000	
Insatser mot dopning (ram)	26 300 000	
Bidrag till idrottsforskning (ram)	16 000 000	
Bidrag till specialidrott inom gymnasieskolan (ram)	41 000 000	
Särskild satsning på idrott och motion (Idrottslyftet) (ram)	500 000 000	
Anslag för vuxenutbildning		156 257 000
Särskilt verksamhetsstöd till Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna (ram)	156 257 000	
Summa		1 861 108 000

2. Det samlade elitstödet utformning och verkan

Bakgrund

Den internationella elitidrotten har under senare decennier präglats av två intimt sammankopplade förändringsprocesser. Den första handlar om ökad konkurrens i större internationella tävlingssammanhang. Studier av internationella mästerskapstävlingar över tid har både visat en tydlig ökning av antalet deltagande länder och att allt fler länder dessutom uppnår s.k. medaljkapacitet, det vill säga lyckas att ta medalj i den hårdnande kampen. Den andra trenden är att många nationer har besvarat den ökade konkurrensen med *systematiska och intensifierade metoder* för att stärka sina elitidrottares förutsättningar. Dessa elitsatsningar har innefattat allt från strategier för att upptäcka nya talanger och utveckla nya träningsmetoder till tränarutbildningar, forsknings- och utvecklingsprojekt samt ekonomiskt stöd åt elitaktiva. Satsningarna har dessutom möjliggjorts genom att både stat och kommersiella sponsorer tillfört elitidrotten nya och omfattande resurser.

Resultatet av dessa förändringsprocesser har inom den internationella idrottsforskningen träffande beskrivits som en global elitidrottslig kapprustning. Liknelsen med det kalla krigets kärnvapenkapprustning avser både att allt fler länder numera satsar ständigt ökade resurser för att hålla sig framme i kampen om medaljer i internationella tävlingar och att resultatet av dessa satsningar inte alltid blivit framflyttade positioner i den idrottsliga resultatstriden. Problemet är nämligen att den ökade konkurrensen och de många elitsatsningarna har medfört kraftigt höjda kostnader för att lyckas på högsta internationella nivå. För många länder har elitidrottsinvesteringar därmed inte utmynnat i ökade segrar, men möjligtvis förhindrat nationerna från att förlora alltför många positioner i den hårdnande konkurrensen.

Den globala elitidrottsliga kapprustningen har inte gått Sverige obemärkt förbi. I den idrottspolitiska debatten har företrädare för svensk elitidrott efterlyst ökade resurser till talangutveckling och elitstöd med hänvisning till den hårdnande internationella konkurrensen och behovet av förbättrade villkor för våra elitaktiva. Samtidigt har staten successivt ökat det offentliga åtagandet på elitidrottens

område. Genombrottet inföll år 1998 med ett öronmärkt statsbidrag till Sveriges Olympiska Kommitte för talangutveckling. År 2009 följde en samlad och flerårig elitsatsning på 212 miljoner kronor samt att regeringens förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet kompletterades med ett explicit elitidrottsmål. Reformerna kan ses som både en politiskt erkännande av elitidrottens samhällsliga betydelse och ett svar på idrottsrörelsens önskan om resurser för att stärka svensk idrotts internationella konkurrenskraft.

Regeringens uppdrag till Centrum för idrottsforskning (CIF) att analysera ”det samlade elitstödet utformning och verkan” måste ses mot den här bakgrunden. Uppgiften är framför allt att följa upp inrättandet av ett nytt idrottspolitiskt mål och effekterna av en pågående elitsatsning. Men på ett övergripande plan handlar det även om att leverera kunskap om och perspektiv på svensk elitidrotts utformning, existensvillkor och utvecklingstendenser i ett viktigt skede där traditionella stödsystem och synsätt utmanas av ökad internationell konkurrens och intensifierade elitsatsningar. Hur ska det svenska elitidrottssystemet förstås i relation till den internationella utvecklingen – och vilka vägval kommer att göras framöver?

CIF:s insatser för att analysera det samlade elitidrottsstödet utformning och verkan

För CIF har 2011 års elitidrottsstudie inneburit ett omfattande arbete, fördelat efter två huvudlinjer. Den första huvudlinjen har handlat om kunskapsinsamling och forskning. Svensk elitidrott är i stor utsträckning ett outforskat kunskapsområde. De vetenskapliga studierna är få. Därtill är det först under senare år som idrottsrörelsen har utvecklat system för att systematiskt kartlägga de egna medlemsförbundens insatser, resultat och kostnader i frågor som rör elitidrott, talangutveckling och landslagsaktiviteter. För CIF:s kansli innebar detta att en stor del av år 2011 ägnades åt att samla in, sammanställa och analysera olika uppgifter om svensk elitidrott: från storleken på förbundens landslagsaktiviteter till elitidrottens ekonomiska förutsättning och uppnådda prestationer i högsta internationella konkurrens. Viktigt blev även att följa upp idrottsrörelsens strategier för att förverkliga den samlade elitsatsning som påbörjades år 2009 och andra elitinriktade insatser hos idrottsrörelsens centrala stödorganisationer. Inom vissa kunskapsområden anlätades externa forskargrupper. Josef Fahlén (Umeå universitet) och Paul Sjöblom (Stockholms universitet) anlätades för att genomföra en större intervjustudie av landslagsaktiva, förbundskaptener och sportchefer inom åtta strategiskt utvalda idrotter. I uppdraget ingick även att ge en översikt av internationell

forskning om nationella elitidrottssystem och internationell konkurrenskraft. Vidare gav CIF i uppdrag åt idrottsforskare vid Linnéuniversitetet under ledning av P G Fahlström och Jonas Knutsson att kartlägga elittränarutbildningar inom svensk idrott. Slutligen inhämtades även information från ett antal idrottsliga forsknings- och elitidrottsmiljöer om samarbeten mellan elitaktiva och forskarsamfundet.

Den andra huvudlinjen handlade om att etablera en dialog med idrottens egna företrädare om uppdragets uppläggning och genomförande. CIF har vid tre tillfällen kallat till särskilda dialogmöten med representanter från RF, Sveriges Olympiska Kommitté (SOK) och Svenska Handikappidrottsförbundet/Sveriges Paralympiska Kommitté. Dessutom har kontinuerliga diskussioner förts med de tjänstemän inom RF-kansliet som ansvarar för frågor med koppling till det centrala elitstödet utformning (ekonomi, statistik med mera). Dessa dialoger har varit av stor vikt för vår möjlighet att kartlägga och förstå det svenska elitidrottssystemets utformning och kännetecken. Därtill har samtliga organisationer varit mycket hjälpliga med att förse oss med de uppgifter som vi har efterfrågat.

Resultatet av vårt uppföljningsarbete är en rapport med titeln *För framtidens segrar – en analys av det svenska elitidrottssystemet*. Den liksom samtliga rapporter i vårt uppföljningsarbete går att hämta hem elektroniskt via CIF:s hemsida (www.centrumforidrottsforskning.se). Nedan presenteras studiens viktigaste resultat.

Elitidrottsstudiens övergripande resultat

En elitidrottsmodell med tydlig breddprofil

Studiens första resultat är kontextuellt och handlar om att placera svensk elitidrott i ett större samhälleligt sammanhang. I beskrivningar av den svenska idrottsmodellen brukar utgångspunkten sällan tas i elitidrottens förutsättningar eller resultat. Tvärtom framhålls vanligtvis helt andra och mer breddrelaterade aspekter såsom idrottsrörelsens ideella och föreningsdemokratiska uppbyggnad, den omfattande barn- och ungdomsidrotten på lokal nivå samt ett betydande offentligt idrottsstöd med folkhälsa, demokrati och ungdomsfostran som övergripande målsättningar. Detta tydliga bredd- och folkrörelseideal i svensk idrott har påverkat både elitidrottens förutsättning och dess faktiska utformning. Lite tillspetsat kan det hävdas svensk elitidrott har fått en tydlig breddprofil: ideologiskt, organisatoriskt och i relation till statens offentliga stöd.

I ideologiskt avseende är poängen att det dominerande bredd- och folkrörelseidealet i svensk idrott har skapat en elitidrottssyn med tydligt fokus på socialt ansvar, glädje, god etik och sunda vanor. Det är därför inte förvånande att idrottsrörelsens gemensamma idédokument *Idrotten vill* visserligen betonar tävlingsmomentets centrala betydelse inom idrotten – men samtidigt tillägger att jakten på segrar och prestationer aldrig får ske till priset av utslagning inom barn- och ungdomsidrotten eller på bekostnad av de elitaktivitas övriga livssituationer.

I organisatoriskt avseende återspeglas bredd- och folkrörelseidealet i en förhållandevis långt utvecklad decentralisering av elitidrotten, såtillvida att merparten av den konkreta elitidrotts- och talangutvecklingen sker på lokal föreningsnivå snarare än i nationellt sammanhållna elitidrottscentra. Denna decentralism är även uttryckt i RF:s generella princip att varje specialidrottsförbund är ägare av sin egen idrott – och därmed även ytterst ansvarigt för den egna elitidrottsverksamheten.

Slutligen återspeglas bredd- och folkrörelseidealet även i det offentliga idrottsstödet. Historiskt sett har det statliga idrottsstödet i Sverige i huvudsak inriktats på tre områden: barn- och ungdomsidrott på lokal föreningsnivå, anläggningsstöd samt organisationstöd till idrottsrörelsens nationella förbund. Endast undantagsvis har medel avsatts till elitidrott och talangutveckling. Det senare sammanhänger med den välfärdspolitik som utvecklades i Sverige under 1900-talet. I ett välfärdspolitiskt system baserat på socialdemokratiska jämlikhets- och rättvisepprinciper uppfattades elitidrottens ideal om prestation och rangordning helt enkelt som inte riktigt rumsrena. Att regeringen sedan år 1998 utdelat öronmärkta bidrag till elitidrotts- och talangutveckling ska ur det perspektivet betraktas som ett trendbrott.

Det är således rimligt att hävda att elitidrotten inte haft en särskilt framträdande plats i den svenska idrottsmodellen – åtminstone inte ur ett längre historiskt perspektiv. Men det ska inte nödvändigtvis tolkas som att den svenska idrottsmodellen förhindrat eller begränsat elitidrott eller talangutveckling. För det första visar forskning ett anmärkningsvärt tydligt samband mellan goda idrottsresultat på högsta internationella nivå och länders ekonomiska välstånd. Överfört till svenska förhållanden blir poängen att strukturella välfärdspolitiska faktorer såsom en frisk och välmående befolkning, reell förekomst av fritid för medborgarna samt ett omfattande offentligt stöd till idrott och fysisk aktivitet haft stor betydelse både för idrottsrörelsens allmänna utveckling och för den svenska elitidrottens internationella konkurrenskraft. För det andra har svenska förenings- och folkrörelsetradi-

tioner bidragit till att skapa ett påfallande livligt, varierat och öppet idrottsutbud på lokal nivå. Även detta har givetvis varit positivt för svensk elitidrott.

Sett ur den synvinkeln har den svenska idrottsmodellens främsta styrka ur ett elitidrottsperspektiv alltid legat i *inledningsfasen* av en elitidrottsprocess. I Sverige har ett omfattande (men breddinriktat) offentligt idrottsstöd och grundmurade folkrörelsetraditioner skapat goda förutsättningar för unga att pröva på olika idrottsaktiviteter, upptäcka sina talanger och utveckla dem (både i föreningsform och – i många fall – på så kallade idrotts-gymnasier). I elitidrottsprocessens avslutningsfas – i de aktivas övergång från lovande juniorer till senior världsklass – har stödsatserna emellertid alltid varit förhållandevis begränsade. Detta gäller särskilt det statliga elitstödet, som var mycket begränsat före 1998 års talangstöd till SOK och 2009 års samlade elitsatsning. Som en följd av det har förbundens möjlighet att bedriva elit- och talangutveckling alltid varierat kraftigt, beroende på omfattningen av deras generella statsbidrag och möjligheten till andra inkomstkällor.

Elitidrott i skilda världar

Studiens andra resultat är att dagens svenska elitidrott verkar under mycket olika existensvillkor. Detta sammanhänger givetvis med mer övergripande och strukturella olikheter mellan landets många idrotter och förbund – från skillnader i förenings- och medlemsbestånd till varje idrotts specifika traditioner, anläggningsbehov och popularitet i medierna. Till detta kommer förbundens olika ekonomiska förutsättningar. Under år 2010 uppgick specialidrottsförbundens totala landslagsutgifter till drygt 370 miljoner kronor. Av dessa stod fem förbund för närmare 57 procent av kostnaderna (211 miljoner kronor), medan hela 49 förbund hade landslagskostnader som understeg fem miljoner kronor vardera. Det finns alltså goda skäl att nyansera (den mediala) bilden av svensk elitidrott som en starkt kommersialiserad verksamhet. Det må stämma för vissa idrotter – men långt ifrån för alla.

Bilden av förbundens olika existensvillkor förstärks dessutom i den fördjupade analys av elitidrottens förutsättningar inom åtta idrotter som genomförts av Josef Fahlén och Paul Sjöblom. I intervjuer med landslagsaktiva, förbundskaptener och sportchefer framkommer påfallande stora variationer i allt från möjligheten att identifiera och utveckla potentiella talanger till att kunna erbjuda kvalificerade tränarutbildningar, bedriva FoU-verksamhet och administrera elitfrågor på förbunds-nivå. Likaså framkommer stora variationer i de elitaktivas existensvillkor.

I vissa idrotter finns visserligen möjlighet till sponsorer, reklamavtal och löner. I andra idrotter måste elitsatsningar i stället finansieras av de aktiva själva via deltidsarbeten, studier eller via ekonomiskt stöd från familj och anhöriga. För elitidrottare i dessa discipliner är och förblir en elitsatsning ett ideellt åtagande, oavsett nivåerna på deras prestationer.

Det ska tilläggas att förbundens skilda förutsättningar inte återspeglas i landslagstruppernas idrottsliga resultat. Stora landslagsutgifter utgör ingen garanti för medaljer i högsta internationella konkurrens. Ett drastiskt exempel är Svenska Biljardförbundets landslag i carambole, som tog fler medaljer på världsmästerskapsnivå år 2009 än någon annan svensk landslagstrupp: hela 11 medaljer. Samtidigt redovisade förbundet totala landslagskostnader på blygsamma 205 000 kronor. Endast två av RF:s 66 förbund med landslagsverksamhet (frisbee och varpa) redovisade lägre landslagsutgifter det året.

Kan det svenska elitidrottssystemet förbättras?

Fahléns och Sjöbloms intervjuer med landslagsaktiva, förbundskaptener och sportchefer visar stora skillnader i idrotters förutsättningar att bedriva elitverksamhet och talangutveckling. Trots det är de intervjuade påfallande eniga i sin syn på framgångsfaktorer och begränsningar i det svenska elitidrottssystemet. Föreningsidrottens bredd och mångfald uppfattas till exempel som en viktig förklaring till att många talangfulla ungdomar upptäcks och får möjlighet att inleda en elitsatsning. Samtidigt tillägger de att osäkerhet och kortsiktighet i det rådande elitstödet från RF och SOK är faktorer som försvårar förbundens möjligheter att bedriva ett mer systematiskt och långsiktigt arbete i elitidrottsfrågor. När det gällde önskemål, framhålls framför allt ökade resurser – både till de elitaktiva och för den elit- och talangutveckling som föreningar bedriver.

I frågan om utvecklingsmöjligheter pekar de på framför allt tre saker. Det första önskemålet är att *utveckla dialogen mellan förbunden och de aktörer som befinner sig i själva elitidrottsverksamheten*. Här är problemet att det svenska elitidrottssystemet är starkt decentraliserat. Mycket av specialistkompetensen i elit- och talangutvecklingsfrågor finns ute i de lokala föreningarna – till skillnad från andra länder, vilka i större utsträckning samlar resurser och kompetens i ett begränsat antal nationella elitidrottscentra. Decentralismens akilleshäl är emellertid att de kunskaper och erfarenheter som utvecklas på lokal nivå inte med automatik får spridning uppåt i systemet till de centrala förbunden. Därmed uppstår risken att idéer, lärdomar och förslag till reformer från de verksamma i elitidrottens var-

dag inte i tillräcklig utsträckning uppmärksammas och beaktas i förbundens strategiska beslutsfattande i elitidrottsfrågor.

Ett andra utvecklingsområde handlar om *förbättrad samordning och transparens i de centrala stödorganisationernas bidragssystem*. På ett övergripande plan är de intervjuade positiva till rådande stödsystem. De uppskattar både förekomsten av ett brett strukturstöd som skapar grundförutsättningar för många talanger och ett mer riktat och behovsstyrt stöd till de toppidrottare och miljöer som kan konkurrera om medaljer på högsta internationella nivå. Men de efterlyser även långsiktighet i bidragsgivningen. Vidare önskar de ökad transparens och öppenhet i RF:s och SOK:s fördelningsprinciper samt beslutsprocesser som är tydliga, förutsägbara och möjliga för förbunden att dra lärdom av.

Ett tredje utvecklingsområde är *omvärldsbevakning och forskningsanknytning*. Enligt de intervjuade baseras alltför många övergripande och långsiktiga beslut om svensk elitidrotts framtid snarare på fingertoppskänsla och trendkänslighet än på systematisk analys och kunskapsuppbyggnad. Inte sällan får reserapporter, studiebesök eller till och med hörsågen utgöra beslutsunderlag. Men det ska inte tolkas som ett motstånd mot en förbättrad forskningsanknytning. Samverkansprojekt med forskargrupper, systematisk omvärldsbevakning och externt genomförda utvärderingar är tvärtom exempel på aktiviteter som de intervjuade både uppskattar och efterfrågar.

Behovet av ökad forskningsanknytning får även stöd i den genomgång av svenska elittränarutbildningar som forskare vid Linnéuniversitetet har utfört under ledning av P G Fahlström och Jonas Knutsson. I kartläggningen noteras stora brister i fråga om både volym och nivå på landets elittränarutbildningar. Uppskattningsvis hälften av RF:s specialidrottsförbund saknar helt egna elittränarutbildningar. Därtill är skillnaderna betydande mellan högskolornas akademiska tränarutbildningar (vilka av kostnadsskäl vanligtvis är riktade till en bred målgrupp av tränare, och inte enbart elittränare) och förbundens stegutbildningar (vars åtminstone inledande steg är avsedda för barn- och ungdomsledare snarare än elittränare). Två utbildningar avviker emellertid från gängse mönster: RF:s/SISU Idrottsutbildarnas Elittränarutbildning (ETU) och en ny och explicit elittränarutbildning som utvecklats av Linnéuniversitetet och Malmö högskola (det så kallade ITESCE-projektet).

Den samlade elitsatsningens utformning och verkan

År 2009 beviljade regeringen att sammanlagt 212 miljoner kronor av överskottet från AB Svenska Spel skulle användas till en ”flerårig samlad förbundsövergripande och behovsprövad elitsatsning inom svensk idrott”. Därmed inleddes ett omfattande arbete inom svensk idrott för att stärka, samordna och effektivisera stödet till specialidrottsförbundens landslagsverksamheter.

Vilka effekter har regeringens särskilda elitsatsning fått på svensk idrotts internationella konkurrenskraft? Det går inte att ge något enkelt svar. Att försöka härleda konkreta idrottsliga resultat och prestationer till specifika stödformer eller utvecklingsinsatser är alltid vanskligt. Dessutom har nuvarande elitsatsning endast pågått i några få år. Det är därför knappast möjligt att i dagsläget bedöma elitsatsningens reella effekter för svenska medaljskördar vid internationella idrottstävlingar. Diskussionen måste i stället avgränsas till satsningens mer principiella betydelse för det svenska elitidrottssystemet. Studien pekar på tre övergripande effekter.

För det första har elitsatsningen *synliggjort och ökat kunskapen om svensk elitidrotts utformning och existensvillkor*. Redan tillkomsten av satsningen var i sig en viktigt politiskt erkännande från regeringens sida av elitidrottens betydelse i svensk idrott. Till detta kommer att satsningen medfört helt nya rutiner inom RF för att följa upp och kartlägga specialidrottsförbundens elitverksamhet och landslagsaktiviteter. Därmed har bidraget även utmynnat i ny kunskap om svensk elitidrotts förutsättningar och existensvillkor.

För det andra har satsningen inneburit *ett betydande resurstillskott* till svensk elitidrott på internationell nivå. Ett helt nytt landslagsstöd till specialförbunden har kunnat inrättas. Därtill har ett riktat elitstöd skapats, som inkluderar samtliga specialidrottsförbund inom RF och inte enbart olympiska idrotter. Det kan givetvis finnas olika uppfattningar i svensk idrott, rörande satsningens omfattning och inriktning. Säkerligen finns det många landslagstrupper och förbund som har önskat att medlen varit större eller att de hade fördelats på annat sätt. Men detta förtar inte det faktum att det nya elitbidraget har gett många specialidrottsförbund reellt ökade möjligheter att utveckla och förstärka sina landslagsverksamheter.

För det tredje – och kanske viktigast av allt – har elitsatsningen även medfört en förbättrad samordning. På detta område var regeringens avsikt tydlig: i beviljandet av en gemensam elitsatsning låg en förväntan om att senare års motsättningar mellan framför allt RF och SOK skulle biläggas samt att stödorganisationernas

parallella system för talang- och elitstöd skulle koordineras och effektiviseras. Så har också skett. Därmed kan satsningen ses som en viktig vändpunkt i svensk idrottspolitik, där RF och SOK tvingades till förhandlingsbordet efter årtal av motsättningar och låsta positioner.

Vad är syftet med statens elitidrottsstöd?

Att regeringen sedan år 2009 har kompletterat sin förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet med ett elitidrottsmål är ett viktigt offentligt erkännande av elitidrottens betydelse inom ramen för statens samlade idrottsstöd. Men målet är vagt formulerat. I förordningen preciseras varken motiven till den statliga elitidrottspolitiken eller nivån på statens åtagande. Den försiktiga hållningen kan delvis förstås som en strategi för att värna om idrottsrörelsens självständighet. Men det skapar samtidigt problem. För idrottsrörelsen kan frånvaron av en statlig viljeinriktning i elitidrottsfrågor leda till osäkerhet i fördelningsfrågor och ge upphov till interna motsättningar. Det blir också svårt att i efterhand följa upp elitidrottens effekter om syftet med och motiv till statsbidraget saknas. Mot den bakgrunden handlar ett kapitel i rapporten om en mer principiell diskussion om tänkbara perspektiv på statens roll och ansvar i svensk elitidrottspolitik. Tre potentiella ståndpunkter analyserades:

- att staten inte alls ska bedriva elitidrottspolitik
- att staten aktivt bör verka för goda idrottsliga prestationer i internationella tävlingssammanhang
- att statens elitidrottspolitiska uppgift är att allmänt främja idrotters förutsättningar att bedriva elitidrottsverksamhet.

Merparten av analysen fokuserar på de två sistnämnda ståndpunkterna, det vill säga ställningstaganden som på olika sätt försvarar en aktiv statlig elitidrottspolitik.

Vid en första anblick kan det framstå som både självklart och oproblematiskt att syftet med ett statligt elitidrottsstöd är att främja goda idrottsliga prestationer i internationella tävlingar. Är inte det primära målet – kort sagt – att öka antalet svenska medaljer? Vid närmare eftertanke framkommer emellertid att ett sådant statligt mål ger upphov till både problem och dilemman.

Ett första problem är att ett resultatorienterat synsätt tenderar att betrakta elitidrott som ett instrument för andra statliga målsättningar, såsom att stärka Sveri-

gebilden i omvärlden, främja turism och intern sammanhållning. Det leder dessutom ovillkorligen till ställningstaganden i en rad komplicerade prioriteringsfrågor. Om statens mål är att öka antalet medaljer – innebär det även att alla medaljer är lika mycket värda? Kanske finns det vissa idrotter eller mästerskap som är mer betydelsefulla än andra? Och hur ska målet nås? Ska det offentliga stödet spridas brett till många talanger och elitaktiva eller i stället koncentreras till ett fåtal? Och vem ska fatta beslut i dessa frågor? Det är svåra och delvis kontroversiella avvägningsfrågor som för närvarande hanteras inom idrottsrörelsen, men som tenderar att utvecklas till offentliga angelägenheter när statens elitidrottsmål blir liktydigt med medaljer och prestationer. Därmed uttalas även att en resultatorienterad elitidrottspolitik tenderar att öka statens styrning. Detta bekräftas av internationell forskning som visat att det efter större statliga elitidrottsansatningar ofta följer krav på ökat statligt inflytande och ökad statlig kontroll i frågor som rör elitidrottens utformning.

Mot den bakgrunden skisseras i rapporten ett alternativt idrottspolitiskt synsätt med inspiration från kulturpolitiken. Utgångspunkten är att elitidrott i likhet med konst, musik och litteratur har ett egenvärde som självständig kulturyttring i moderna samhällen. Detta egenvärde motiverar i sin tur att staten utifrån pluralistiska grunder underlättar för idrottsrörelsen att bedriva både bredd- och elitidrottsliga aktiviteter. Målet med en sådan politik är emellertid snarare att främja idrottslig mångfald än att maximera antalet mästerskapsmedaljer. Utifrån sådana utgångspunkter befrias staten följaktligen från de många och svårlösta prioriteringsfrågor som följer av en mer resultatorienterad elitidrottspolitik. Vidare kan den statliga styrningen begränsas. Statens roll på idrottens område blir att skapa goda ramar och förutsättningar för både bredd- och elitidrottsliga aktiviteter – men det blir idrottens egen sak att fylla ramarna med ett innehåll.

Utblick mot framtiden

Enligt internationell idrottsforskning ska den tilltagande elitidrottsliga kapprustningen inom den internationella tävlingsidrotten ses som ett resultat av tre övergripande och samverkande samhällsprocesser.

Den första processen är *globalisering*, det vill säga en generell utveckling mot ett ökat omvärldsberoende och en förskjutning av makt och inflytande från nationell nivå till över- och mellanstatliga organ. För idrottens del handlar det således om svårigheten för enskilda länder att upprätthålla sina egna idrottstraditioner, regelsystem och synsätt i en idrottslig värld som blir alltmer transnationell och global.

Den andra processen är *kommersialisering*. Under senare decennier har den internationella elitidrottens ekonomi ökat kraftigt. För föreningar och förbund har reklam- och sponsringsavtal, försäljning av tv-rättigheter och publikintäkter blivit allt viktigare inkomstkällor. Samtidigt har många tävlingsevenemang, klubbar och elitidrottare utvecklats till viktiga och kommersiellt starka produkter och varumärken. Till detta kommer en omfattande sportindustri som består av märkeskläder, skor och idrottstillbehör, samt ett ökat intresse hos offentliga organ att utnyttja elitidrott som medel för att bland annat främja turism och skapa arbetstillfällen.

Den tredje processen är *ökad statlig involvering*. Starkt bidragande till dagens elitidrottsliga kapprustning är att så många nationer valt att kraftigt öka sitt offentliga stöd till elitidrott och talangutveckling. För idrottens sammanslutningar är den utvecklingen på gott och ont. Å ena sidan är det ökade statliga intresset ett erkännande av elitidrottens samhällsroll och politiska betydelse. Dessutom har det medfört ett väsentligt resurstillskott. Å andra sidan har stödet ofta följts av ökade krav på statligt inflytande och kontroll av elitverksamhetens utformning. Dessutom har det höjt de statliga förväntningarna på idrottsliga resultat och prestationer.

Samtliga dessa samhällsprocesser går att skönja i svensk idrott – i högre eller lägre utsträckning. Men samtidigt visar en internationell jämförelse att den traditionella svenska idrottsmodellen fortfarande står stark. Därmed aktualiseras frågan om vilken väg som svensk idrott kommer att ta framöver. En tänkbar utveckling är att idrottsrörelsen successivt sluter upp i den globala elitidrottsliga kapprustningen – med de konsekvenser som det kan medföra i form av ökad centralism, statlig involvering och marknadsanpassning. Mot detta står möjligheten att den traditionella svenska idrottsmodellen även framöver behåller en dominerande ställning.

3. Idrott, delaktighet och etnisk mångfald

Bakgrund

En central tanke i svensk idrott är att verksamheten ska vara lika öppen och tillgänglig för alla. Hos Riksidrottsförbundet uttrycks den principen i förbundets stadgar med formuleringen att alla som vill, ”oavsett nationalitet, etniskt ursprung, religion, ålder, kön eller sexuell läggning samt fysiska och psykiska förutsättningar” ska ha rätt att tillhöra en idrottsförening. På motsvarande sätt understryker regeringen i förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet att statens stöd ska göra det möjligt ”för alla människor att utöva idrott och motion”. Men trots dessa goda föresatser visar många studier att det fortfarande finns faktorer som begränsar olika gruppers förutsättningar att tillhöra föreningsidrotten. Som exempel utmynnade Centrum för idrottsforskning (CIF) uppföljning av statens stöd till idrotten år 2010 i följande slutsats:

Många av de sociala dimensioner som präglar det svenska samhället går följaktligen även att utläsa inom idrotten. Som exempel visar indicatorsystemet att människors benägenhet till idrott och fysisk aktivitet ökar i takt med stigande ekonomi, utbildningsgrad och position på arbetsmarknaden. Andelen kvinnor på beslutande befattningar inom idrottsrörelsen är dessutom avsevärt lägre än andelen kvinnor bland aktiva medlemmar. I fråga om etnicitet och kulturell mångfald visar statistiken att flickor med invandrarbakgrund är förhållandevis svagt representerade i föreningsidrotten. Sammantaget visar indicatorsystemet således att människors tillgång och förutsättningar till idrott och fysisk aktivitet är ojämnt fördelade i samhället. Därmed återstår det alltjämt mycket arbete innan den i dag klassiska devisen om ”idrott åt alla” kan anses förverkligad.

CIF:s andra fördjupningsstudie år 2011 knyter an till denna problematik. Studien handlar om idrottens tillgänglighet för personer med utländsk bakgrund. Uppdraget från regeringen var att analysera ”i vilken omfattning idrottens organisation och verksamhet på alla nivåer medverkar till att uppfylla syftet med statsbidraget att människor med annan kulturell och etnisk bakgrund ska bli mer delaktiga i idrotten”.

CIF:s insatser för att analysera delaktighet och etnisk mångfald inom idrotten

Även i detta fördjupningsuppdrag valde vi att jobba efter två huvudlinjer. Den första målsättningen var att skapa överblick av aktuell forskning i frågor om idrott och etnisk mångfald, främst med avseende på svenska förhållanden, men även med en utblick på det internationella forskningsläget. Vad vet vi egentligen – och vad vet vi inte? Vilka frågor och perspektiv har forskarna intresserat sig för – och vilka aspekter har inte blivit tillräckligt belysta? För att söka svar på dessa frågor fick Jesper Fundberg i uppdrag att skriva en kunskapsöversikt. Fundberg är etnolog, verksam vid Malmö högskola och med mångårig erfarenhet av forskning kring idrott och etnisk mångfald. Resultatet blev en studie med titeln *En etnisk tackling mot ett kompakt försvar?* Det är både en systematisk genomgång av det svenska (och nordiska) forskningsläget och en kritisk analys av de synsätt, teorier och frågor som väglett forskarna. I studien pekar Fundberg även på områden inom föreningsidrotten där mångfaldsarbetet gett resultat – och på områden som behöver utvecklas.

Vår andra målsättning var att hämta inspiration utanför idrotten. Blickarna riktades till kultursektorn respektive föreningslivet. Hur resonerar de där om delaktighet och etnisk mångfald? Vilka insatser gör de för att främja integration och mångfald – och är det idéer, erfarenheter och strategier som kan överföras till idrottens område? Kort sagt: Vad kan idrotten lära av kulturen och föreningslivet? Resultatet blev två ytterligare studier.

Etnolog Charlotte Hyltén-Cavallius, verksam vid Mångkulturellt Centrum i Botkyrka, fick i uppdrag att sammanfatta erfarenheter av mångfaldsarbete inom kultursektorn. Hyltén-Cavallius har lång erfarenhet av forskning om och utvärderingar av mångfaldsfrågor och integrationsprojekt inom kultursektorn. I studien *Kulturens mångfald* pekar hon på ett antal goda exempel utifrån bland annat Riksteaterns arbete för att rekrytera nya medlemmar och nya publikgrupper bland personer med utländsk bakgrund samt Statens konstråds strategier för att integrera mångfaldsperspektiv i sina granskningar och bedömningar av konstnärlig kvalitet.

Parallellt fick Jesper Thiborg och Lars Lagergren, båda verksamma vid Malmö högskola, i uppdrag att redovisa lärdomar från föreningslivet. Båda forskarna har på nära håll följt och utvärderat flera integrationsprojekt i Skånerregionen, vars syften har varit att öka invandrargrupperns delaktighet inom föreningslivet. Vi bad följaktligen Thiborg och Lagergren att sammanfatta sina erfarenheter och reso-

nera kring vilka lärdomar dessa projekt kan ge idrotten. Resultatet blev en studie med titeln *Ett liv i förening*.

Samtliga tre studier är publicerade i antologin *Vem platsar i laget? – en antologi om idrott och etnisk mångfald*. Nedan presenteras de övergripande resultaten.

Övergripande resultat

Om behovet av nya perspektiv på idrott, integration och mångfald

Det första resultatet handlar om vikten av reflektion och perspektiv i frågor som rör idrott, integration och etnisk mångfald. Under senare år har det gått att skönja ett skifte i både forskningen och samhällsdebatten. Etablerade perspektiv på integration har ifrågasatts och ersatts av nya utgångspunkter. Tidigare svar och lösningar har omprövats och ersatts av nya frågeställningar. Dessa nya idéer och synsätt har både fördjupat den integrationspolitiska debatten och delvis förändrat utgångspunkterna för statens politik i frågor om integration och etnisk mångfald. Däremot indikerar antologins bidrag att det är perspektiv som ännu inte fått särskilt stort genomslag på idrottens område. Rapportens första resultat är därmed en uppmaning till fördjupad diskussion i frågor om idrott och etnisk mångfald.

Det är framför allt i två avseenden som forskarna efterlyser nya synsätt, vilka fångas i formuleringarna:

- från integration till delaktighet
- från dom till oss.

Den första punkten, från integration till delaktighet, är riktad till de verksamma inom idrottsrörelsen. Ett problem med begreppet integration är att det tar sin utgångspunkt i att något ska integreras i något annat: att en minoritet ska inlemmas i en majoritet. Indirekt förutsätts även att det finns olika ”grupper” som ska integreras med varandra – och att olikheterna mellan dessa grupper är större än likheterna. Alla dessa antaganden är problematiska. För det första är det alltid problematiskt att tillskriva andra människor specifika identiteter eller egenskaper såsom tillhörande en viss grupp – oavsett om kategoriseringen baseras på etnicitet, kön, ålder osv. Risken är alltid att sådana kategoriseringar blir stereotypa och missvisande. När en majoritet i ett samhälle dessutom definierar minoriteter handlar det om maktutövning. Av detta följer att utgångspunkten för integrations- och mångfaldsinsatser inom idrotten inte bör vara att personer med utländsk bak-

grund tillhör en enhetlig grupp med gemensamma egenskaper, erfarenheter eller intressen. För det andra riskerar ett fokus på olika gruppers olikheter att utmynna i förenklade brist- respektive nyttoperspektiv. Som exempel förekommer att mångfaldsarbetet inom idrottsrörelsen motiveras med hänvisning till att personer med utländsk bakgrund ska tillföra något kvalitativt nytt till verksamheten eller att ett aktivt deltagande i föreningsidrotten ska bli deras väg in i det svenska samhället. Men sådana tankegångar tenderar endast att befästa stereotypa synsätt och kategoriseringar. Budskapet i denna antologi är därför att i stället anlägga ett rättviseperspektiv på frågan om idrott och etnisk mångfald. Inom idrotten bör alla former av diskrimineringar motverkas – och därmed även sådana strukturer, tankemönster och faktorer som kan kopplas till individers etnicitet. Integration är – kort sagt – en demokratifråga. Med sådana utgångspunkter blir begreppet *delaktighet* mer centralt än integration eftersom delaktighet pekar på allas vår rätt att få vara med i den idrottsliga gemenskapen *oavsett* hänvisningar till olika former av gruppstillhörigheter, såsom kön, etnicitet, funktionsnedsättning eller sexuell läggning.

Den andra uppmaningen till perspektivskifte, *från dom till oss*, är riktat till forskarsamfundet. I Sverige har antalet vetenskapliga studier på temat idrott och integration ökat påtagligt under senare år. Samtidigt visar Jesper Fundbergs forskningsöversikt att många undersökningar utmynnat i delvis problematiska analyser och slutsatser. Inte sällan har forskarna anlagt ett tydligt utifrånperspektiv, där invandrarungdomars idrottsdeltagande analyseras såsom en särskild och avvikande kategori i förhållande till majoriteten av infödda svenska ungdomar. Ett särskilt stort intresse har riktats mot flickor med utländsk bakgrund – och alltför ofta har förklaringarna till varför de inte föreningsidrottar i lika hög grad som andra byggt på förenklade antaganden om passivitet, underordning och stränga familjeförhållanden. Mot den bakgrunden efterlyser Fundberg nya forskningsperspektiv och frågeställningar med inspiration från så kallad postkolonial teoribildning. I stället för studier där personer med invandrarbakgrund betraktas som avvikande och annorlunda, bör forskningen rikta ljuset mot majoriteten av infödda svenskar och deras normer. Därmed skapas möjlighet att ställa nya frågor om det samhälle och de strukturer som individer möter, hanterar och påverkas av. Därtill är det en nyttig påminnelse om hur etnocentrisk den egna världsbilden ofta är. Fundberg skriver:

Poängen med ett sådant perspektivskifte är att se dimensioner som tidigare varit osynliga, självklara och tyst normalitet. En annan dimension av den postkoloniala kritiken är att vända på perspektivet och lyssna till hur minoriteter uppfattar just majoriteten.

Om deltagande och delaktighet

Det andra resultatet handlar om invandrargrupperns deltagande i föreningsidrotten och idrottsrörelsens arbete för att främja integration, delaktighet och etnisk mångfald.

Kvantitativa studier av idrottsrörelsens sammansättning visar att unga med utländsk bakgrund är väl representerade i föreningsidrotten på lokal nivå. Om kön inkluderas i analysen framkommer att pojkar med invandrabakgrund är något överrepresenterade, medan flickor med invandrabakgrund är något underrepresenterade. På elitidrottens område är skillnaderna stora – såväl mellan idrotter som mellan flickor och pojkar. I vissa idrotter är personer med utländsk bakgrund starkt överrepresenterade – i andra idrotter utgör de en minoritet. Jämförelser över tid visar emellertid att andelen elitaktiva med invandrabakgrund har ökat successivt under senare år. Samtidigt finns det alltså idrotter där andelen elitidrottare med invandrabakgrund är betydligt lägre än deras andel inom samma idrott på breddnivå.

Sammantaget visar statistiken att föreningsidrotten lyckats förhållandevis bra med att aktivera och engagera personer med invandrabakgrund – särskilt inom breddidrotten. När det gäller representation i beslutande organ är statistiken däremot inte lika positiv. Studier av specialidrottsförbundens och distriktsförbundens styrelser har visat att endast cirka sex procent av samtliga ledamöter har utländsk bakgrund. Än värre är situationen i till exempel fotboll och basket, två idrotter som tillhör de mest populära bland invandrarungdomar och bland ungdomar i allmänhet. I dessa förbund var det färre än en procent med utländsk bakgrund i förbundsstyrelserna, och detsamma gällde de anställda på kanslierna. Intervjuer med förbundens valberedningar visade dessutom att etnisk mångfald sällan är en faktor som beaktas i processen att föreslå nya ledamöter. Eller som Jesper Fundberg sammanfattar problemet:

Det finns flera förbund som helt saknar människor med utländsk bakgrund i styrelsen, och de ordförande som har rötter i ett annat land hör till undantagen. Till detta tillkommer att etnicitet är en icke-fråga, det vill säga en problematik som få i valberedningarna reflekterat över och än mindre har en strategi för att få till en förändring kring. Det är nätverk som spelar den största rollen för rekrytering, visar undersökningarna. Män väljer män, och svenskar väljer svenskar.

Sammanfattningsvis indikerar det rådande forskningsläget att personer med utländsk bakgrund är mycket aktiva inom föreningsidrotten – men att de ofta saknar makt och inflytande i beslutande församlingar. Deltagandet är således högre än delaktigheten.

Det finns många sätt att främja ökad delaktighet och mångfald inom idrotten

Det tredje resultatet är att det finns många sätt att främja delaktighet och etnisk mångfald inom idrotten. I Fundbergs forskningsöversikt omnämns olika idrottsliga integrations- och mångfaldsprojekt som genomförts inom ramen för de stora utvecklingsinsatserna Handslaget och Idrottslyftet. På motsvarande sätt ger Hyllén-Cavallius flera exempel på olika kulturinstitutioners mångfaldsinsatser i syfte att bland annat rekrytera nya medlemmar och nå nya publikgrupper. Slutligen visar Thiborg och Lagergren att det går att skapa lyckade integrationsprojekt i samarbete mellan föreningsliv, myndigheter, företag och skola. Sammantaget visar antologin *Vem platsar i laget?* att det finns föreningar inom idrottsrörelsen som redan i dag bedriver ett aktivt mångfaldsarbete – men att det även finns lärdomar och erfarenheter inom kultur- och föreningslivssektorn som kan ge inspiration till nya strategier, synsätt och samarbeten. Dessutom visar antologin att integrationsinsatser med utgångspunkt i delaktighet och mångfald har goda förutsättningar att bli lärorika förändringsprocesser där föreningar och organisationer får möjlighet att utveckla sina aktiviteter, väcka nytt engagemang, stärka sina demokratiska system och se på sig själva utifrån nya perspektiv.

4. Indikatorer för uppföljning av statens stöd till idrotten

Inledning

I Centrum för idrottsforskning (CIF) uppdrag ingår en regelbunden och långsiktig uppföljning av statens stöd till idrotten utifrån ett så kallat indicatorsystem. Indikatorer är statistiska mått vilka påvisar eller *indikerar* tillstånd eller förändringsprocesser inom större system. Syftet med indicatorsystem är följaktligen att bedöma utvecklingen inom ett område genom kontinuerlig uppföljning av en begränsad uppsättning data.

Indikatorer är förhållandevis enkla analysinstrument. Styrkan ligger i deras förmåga att förenkla, identifiera utvecklingsprocesser och därmed skapa förståelse för en ofta komplex verklighet. Men samtidigt får de inte förväxlas med forskningsresultat. Indikatorer avser främst att spegla *i vilken riktning* ett område utvecklas – men de kan sällan användas för att förklara *varför* en viss förändring tar vid. För mer kvalitativt inriktade frågeställningar och analyser blir därmed kompletterande forskning nödvändigt. Av detta följer att indikatorer med fördel kan användas som ett första led i en större uppföljningsprocess. De är – och ska vara – enkla och lättillgängliga data som skapar en första överblick över ett område och påvisar eventuella utvecklingstendenser. Därefter kan uppföljningen kompletteras med fördjupad analys eller forskning inom de aspekter där indikatorerna påvisat ett behov av ytterligare kunskapsinsamling.

Det övergripande syftet med CIF:s indicatorsystem är att följa upp statens stöd till idrotten. Målen för detta politikområde preciseras i regeringens förordning (1999:1177) om statsbidrag till idrottsverksamhet. Av förordningen framgår att statsbidrag endast får beviljas 1) organisationer på central, regional eller lokal nivå som arbetar med idrottsverksamhet och som är anslutna till Riksidrottsförbundet (RF), 2) Sveriges Olympiska Kommitté (SOK) samt 3) huvudmän ansvariga för utbildning vid riksrekryterande idrottsgymnasier. Av detta följer att bidraget – med undantag för riksidrottsgymnasierna – är öronmärkt för *frivilligt organiserad föreningsidrott*. Detta gäller även vårt indicatorsystem. Idrott kan visserligen bedrivas på många sätt och i många skilda organisatoriska former. I begreppet rymms allt från traditionell träning i idrottsklubbar och motionsaktiviteter på kommer-

siella gym till friluftsliv och skolämnet Idrott och hälsa. I det här sammanhanget är det emellertid endast den så kallade folkrörelseidrotten som ska följas upp.

I fråga om vad staten vill uppnå med sitt stöd, stadgas i förordningen att statsbidraget ska främja verksamhet som:

- bidrar till att utveckla barns och ungdomars intresse och benägenhet för motion och idrott
- bedrivs ur ett barnrättsperspektiv, bland annat genom att öka barns och ungdomars inflytande över och ansvar för sitt idrottande
- gör det möjligt för alla människor att utöva idrott och motion
- bidrar till att väcka ett livslångt intresse för motion och därmed främjar en god hälsa hos alla människor
- syftar till att ge flickor och pojkar respektive kvinnor och män lika förutsättningar att delta i idrottsverksamhet
- främjar integration och god etik
- aktivt motverkar dopning inom idrotten
- stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft.

Det indikatorsystem som redovisas nedan har följaktligen utgångspunkt i statsbidragets avgränsningar och preciseringar. Först har förordningens bestämmelser och syftesparagrafer delats in i fem så kallade målområden. För vart och ett av dessa målområden har därefter 22 indikatorer utformats.

Målområdena är:

Målområde 1: Idrotten som folkrörelse

Målområde 2: Idrottens betydelse för folkhälsan

Målområde 3: Alla flickors och pojkars, kvinnors och mäns lika förutsättningar till deltagande

Målområde 4: Skolning i demokrati, ansvarstagande och etik

Målområde 5: Idrotters internationella konkurrenskraft.

Om metod, källor och indikatorsystemets utvecklingspotential

Vid utformningen av ett indikatorsystem finns olika krav att beakta. Vissa handlar om vetenskaplig kvalitetssäkring. Som exempel är det viktigt att indikatorerna har förmåga att mäta det som faktiskt avses och att de även täcker väsentliga aspekter av det som ska mätas (så kallade validitetskrav). Därtill bör undersökningspopulationen vara så stor som möjligt för att undvika risken för statistiska felkällor (reliabilitetskrav). Som ytterligare metodkriterier kan nämnas att indikatorerna bör vara väldefinierade, robusta och svåra att manipulera. Andra hänsynstaganden handlar snarare om att skapa smidighet och tillämpbarhet i uppföljningssystemet. Som exempel bör indikatorerna vara förhållandevis enkla att ta fram, företrädesvis via offentlig statistik eller andra, större databaser. Vidare ska de vara begripliga och entydiga att tolka. Även för en relativt oinitierad bedömare bör det därför vara tydligt vad indikatorn avser att mäta och hur resultatet ska bedömas. Slutligen återstår politiskt orienterade hänsynstaganden, såsom att indikatorerna bör vara välfärdsrelevanta, det vill säga belysa förhållanden som uppfattas som viktiga för medborgarnas välfärd, samt inriktade på sådant som är politiskt möjligt att påverka. Indikatorsystemet som helhet ska dessutom integrera ett funktionsnedsättnings-, jämställdhets-, integrations- och barnrättsperspektiv.

Underlaget till vårt indikatorsystem baseras på många och olika källor. Merparten av informationen har inhämtats via RF, såsom uppgifter om specialidrottsförbundens medlemsbestånd, styrelsesammansättning och ekonomi. För aktivitetsnivån inom barn- och ungdomsidrotten har den så kallade LOK-stödsstatistiken använts. Därtill har värdefull information om ledaruppdrag, kostnader för idrottsutrustning med mera inhämtats via RF:s årliga enkätstudie *Svenska folkets tävlings- och motionsvanor*.

Vid sidan av RF har SISU Idrottsutbildarna tillhandahållit information om genomförda studieinsatser inom idrottsrörelsen, medan SOK bidragit med uppgifter på elitidrottsområdet för de idrotter som ingår i det olympiska programmet.

Offentlig statistik har inhämtats genom Statiska centralbyråns (SCB) årliga undersökningar av levnadsförhållanden i Sverige (ULF och Barn-ULF), Statens folkhälsoinstitut (Nationella folkhälsoenkäten) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (idrottsskador).

Centrum för idrottsforskningens indikatorsystem redovisades första gången i 2011 års rapport *Uppföljning av statens stöd till idrotten 2010*. Skillnaderna mellan detta år och föregående rapport är förhållandevis små. En förklaring är att många av våra data är förhållandevis statiska. Som exempel finns det inte skäl att vänta sig stora förändringar i idrottsrörelsens medlemsbestånd från ett år till ett annat. Till detta kommer att vissa indikatorer inte heller har förändrats. En förklaring är att vissa uppgifter, inte minst i SCB:s omfattande levnadsvaneundersökningar, inte samlas in varje år. Därtill har exempelvis SOK:s uppgifter om resultat vid olympiska spel inte förändrats, av det enkla skälet att olympiska mästerskap inte anordnades år 2011. Delar av 2011 års indikatoruppföljning är således oförändrade sedan år 2010 – liksom analysen av dessa data.

Målområde 1: Idrotten som folkrörelse

Målområdet behandlar idrottens ställning som frivilligt organiserad folkrörelse, dess självständighet i förhållande till stat respektive marknad, det ideella ledarskapets omfattning och betydelse med mera.

Målområde 1 tar sin utgångspunkt i att statens idrottsstöd i huvudsak är avgränsat till frivilligt organiserad idrottsutövning. Det innehåller sammanlagt sex indikatorer. De första fyra avser idrottens karaktär av ideell rörelse (folkrörelse) mätt i föreningsmedlemskap, aktiviteter inom barn- och ungdomsidrotten samt ideellt engagemang. De följande två speglar föreningsidrottens existensvillkor i relation till stat och marknad, mätt via förbundens totala omsättning och det offentliga bidragets andel däri.

Indikator 1.1 Medlemmar i idrottsrörelsen

Precisering: Idrottsrörelsens totalpopulation fördelat på kön och ålder (7–70 år)

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Statistik från specialidrottsförbunden samt enkätstudien Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Tabell 4.1.1. Riksidrottsförbundets medlemmar år 2000–2010, 7–70 år (i parentes anges andel av samtliga i befolkningen)*

År	Alla medlemmar	Aktiva	Passiva	Samtliga i urvalsgruppen
2010	3 291 000 (43,8)	2 384 000 (31,7)	907 000 (12,1)	7 507 000 (100)
2009	3 307 000 (44,3)	2 334 000 (31,3)	973 000 (13,0)	7 462 000 (100)
2008	3 083 000 (41,6)	2 155 000 (29,1)	928 000 (12,3)	7 407 000 (100)
2007	3 228 000 (43,9)	2 287 600 (31,1)	940 000 (12,8)	7 358 000 (100)
2006	3 241 000 (44,3)	2 298 300 (31,4)	943 400 (12,9)	7 315 600 (100)
2005	3 298 000 (45,3)	2 387 200 (32,8)	911 400 (12,5)	7 276 700 (100)
2004	3 389 000 (46,8)	2 394 300 (33,0)	995 200 (13,8)	7 250 700 (100)
2003	3 354 000 (46,4)	2 353 200 (32,6)	1 001 300 (13,8)	7 223 600 (100)
2002	3 314 000 (46,1)	2 351 200 (32,7)	963 300 (13,4)	7 194 700 (100)
2001	3 250 000 (45,3)	2 249 600 (31,3)	1 001 100 (14,0)	7 170 700 (100)
2000	3 190 000 (44,7)	2 213 200 (31,0)	976 900 (13,7)	7 129 000 (100)

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor.

*Kategorin icke-medlemmar redovisas inte i tabellen.

Tabell 4.1.1 redovisar den organiserade idrottens medlemskår år 2000–2010. Uppgifterna är hämtade från RF:s enkätstudie *Svenska folkets tävlings- och motionsvanor*. Det finns både för- och nackdelar med att bedöma idrottsrörelsens totala medlemsnumerär utifrån en urvalsstudie. Ett första problem rör de metodologiska och statistiska osäkerhetsmoment som alltid följer när ett mindre urval ska företräda en större undersökningspopulation. Ett andra problem är att själva frågeställningen. I det här fallet har de intervjuade helt enkelt tillfrågats om de är medlemmar i en idrottsförening eller inte. Även om det kan framstå som en förhållandevis enkel fråga, går det inte att bortse från möjliga feltolkningar, såsom att även ett säsongskort till kommersiella gym eller friskvårdsföretag betraktats av de tillfrågade som led i en frivilligt organiserad idrottsverksamhet.

Samtidigt finns det fördelar. En viktig förtjänst är att vi slipper den omfattande dubbelredovisning som hade uppstått om bedömningen i stället gjorts utifrån specialidrottsförbundens faktiska medlemsstatistik. Uppgifterna ovan ska följaktligen utläsas som att var och en av de tillfrågade personerna är medlem i åtminstone en idrottsförening. Därtill är underlaget stort. Fram till år 2008 bestod urvalet av 4 000 personer. Sedan år 2009 har antalet ökat till 5 000 individer. En ytterligare förtjänst med just denna studie är att den har genomförts regelbundet under en längre följd av år, vilket ger goda möjligheter att analysera förändringar över tid.

Med dessa förbehåll kan det konstateras att idrottsrörelsens omfattning är imponerande. Närmare 3,3 miljoner människor, motsvarande 43,8 procent av den totala svenska befolkningen i åldern 7–70 år, uppgav sig år 2010 tillhöra en idrottsförening. Det stora flertalet medlemmar, nästan 2,4 miljoner personer, sade sig dessutom vara aktiva såsom idrottsutövare, ledare eller funktionärer, medan de passiva medlemmarna uppgick till cirka 900 000 personer. Förändringarna sedan millennieskiftet har varit små.

Tabell 4.1.2. Kvinnor och män i idrottsrörelsen år 2010 och 2000 (procent)

	2010		2000	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Samtliga medlemmar	45	55	44	56
Aktiva medlemmar	45	55	46	54
Passiva medlemmar	46	54	39	61

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor.

En granskning av den könsmissiga sammansättningen (tabell 4.1.2) indikerar att männen utgör en majoritet, men att skillnaderna är förhållandevis små. Om ”jämställd” definieras som att det underrepresenterade könet i en verksamhet ska uppgå till minst 40 procent, så uppfyller idrottsrörelsen väl detta kriterium.

RF:s enkätstudie *Svenska folkets tävlings- och motionsvanor* ger även möjlighet att studera idrottsrörelsens medlemskår ur ett så kallat generationsperspektiv. I tabell 4.1.3 har en åldersgruppering gjorts bestående av tre kategorier: barn och ungdomar (7–19 år), unga vuxna (20–39 år) samt äldre vuxna (40–70 år).

Tabell 4.1.3. Idrottsrörelsens åldersmässiga sammansättning år 2010 och 2000 (inom parentes anges andel av samtliga i ålderskategorin)*

Ålder	Alla Medlemmar	Aktiva medlemmar	Passiva medlemmar	Samtliga i urvalsgruppen
2010				
7–19 år	913 000 (66)	835 000 (60)	78 000 (6)	1 387 000 (100)
20–39 år	970 000 (40)	703 000 (29)	267 000 (11)	2 419 000 (100)
40–70 år	1 407 000 (38)	846 000 (23)	561 000 (15)	3 701 000 (100)
2000				
7–19 år	1 039 700 (53)	915 900 (47)	123 800 (6)	1 961 600 (100)
20–39 år	1 034 200 (44)	764 600 (32)	269 600 (11)	2 363 200 (100)
40–70 år	1 116 100 (34)	532 700 (16)	583 400 (18)	3 303 500 (100)

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor.

*Kategorin icke-medlemmar redovisas inte i tabellen.

Tabellen visar att idrottsrörelsen inte enbart engagerar unga. Det finns aktiva och passiva medlemmar i alla åldersgrupper. Men samtidigt framkommer vissa åldersrelaterade mönster. Inte förvånande är andelen aktiva störst bland barn och ungdomar: i ålderskategorin 7–19 år utgör de hela 60 procent. Därefter sjunker andelen aktiva i takt med stigande ålder. Parallellt ökar de passiva medlemmarna: från 6 procent i den yngsta åldersgruppen till 15 procent bland äldre vuxna.

En jämförelse mellan åren 2000 och 2010 indikerar en ökning av andelen aktiva medlemmar bland unga och i ålderskategorin äldre vuxna.

RF inhämtar även årlig statistik från specialidrottsförbunden. Därmed finns möjlighet att jämföra den könsmässiga fördelningen mellan olika idrotter och förbund. Tabell 4.1.4–4.1.5 visar relativt stora skillnader mellan de förbund som har *flest* kvinnor och män samt dem som har *störst andel* kvinnor och män. Belysande exempel är ridsport, konståkning och gymnastik, där andelen kvinnor uppgår till mellan 80 och 90 procent. Flest antal kvinnor återfinns däremot i idrotterna friidrott och fotboll. På motsvarande sätt finns de flesta männen inom idrotterna fotboll och golf. Andelen män är däremot störst i amerikansk fotboll, ishockey och biljard (mer än 90 procent av samtliga medlemmar).

Tabell 4.1.4. Specialidrottsförbund med flest antal män respektive kvinnor år 2010

Förbund med flest antal män	Män	Kvinnor	Medlemmar totalt	Förbund med flest antal kvinnor	Män	Kvinnor	Medlemmar totalt
Fotboll	787 500	262 500	1 050 000	Friidrott	200 337	314 292	514 629
Golf	371 739	161 600	533 339	Fotboll	787 500	262 500	1 050 000
Friidrott	200 337	314 292	514 629	Gymnastik	43 306	170 426	213 732
Korpen	196 580	85 295	281 875	Golf	371 739	161 600	533 339
Innebandy	145 157	68 308	213 465	Ridsport	16 073	150 369	166 442
Ishockey	142 500	7 500	150 000	Skolidrott	113 100	96 800	209 900
Skolidrott	113 100	96 800	209 900	Korpen	196 580	85 295	281 875
Segling	102 352	25 588	127 940	Innebandy	145 157	68 308	213 465
Bilsport	81 549	22 887	104 436	Simning	56 537	61 773	118 310
Tennis	73 280	31 406	104 686	Handboll	60 000	50 000	110 000

Källa: Riksidrottsförbundet

Tabell 4.1.5. Specialidrottsförbund med högst andel män respektive kvinnor år 2010

Förbund med högst andel män	Antal medlemmar	Andel män (%)	Förbund med högst andel kvinnor	Antal medlemmar	Andel kvinnor (%)
Amerikansk fotboll	3 195	96	Ridsport	166 442	90
Ishockey	150 000	95	Konståkning	15 860	83
Biljard	767	93	Gymnastik	213 732	80
Flygsport	19 744	88	Danssport	39 020	67
Bandy	75 000	87	Friidrott	514 629	61
Skyttesport	82 801	85	Volleyboll	7 669	60
Squash	5 177	84	Draghundsport	3 500	57
Racerbåt	2 897	83	Dövidrott	5 500	55
Curling	4 607	81	Akademisk idrott	69 246	53
Baseboll och softball	707	80	Simning	118 310	52

Källa: Riksidrottsförbundet

Indikator 1.2 Medlemmar i specialidrottsförbund

Precisering: Medlemskap i idrottsrörelsens specialidrottsförbund

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbundens medlemsstatistik

Indikator 1.2 avser att spegla olika idrotters storlek och sammansättning över tid. Uppgifterna härrör från specialidrottsförbundens medlemsstatistik och har där- efter sammanställts av RF. Även här finns det skäl att hantera uppgifterna med viss försiktighet. En förklaring är att förbunden använder olika och mer eller mindre avancerade metoder för att följa upp sina medlemsbestånd. Vissa förbund, såsom Svenska Golf förbundet, har ingående kunskap om antalet medlemmar, vil- ket sammanhänger med att medlemskap ofta är en förutsättning för att få spela golf. Andra förbund nöjer sig med uppskattningar, exempelvis Svenska Fotboll- förbundet. Därtill tillämpas olika kategoriseringssystem där merparten förbund använder sig av begreppet medlemskap, medan vissa förbund föredrar att redo- visa licenser eller bedömningar av antalet aktiva medlemmar.

Tabell 4.1.6. RF:s specialidrottsförbund kategoriserade utifrån antal medlemmar år 2010

Förbund	Medlemmar	Förbund	Medlemmar
Fotboll	1 050 000	Basketboll	94 000
Golf	533 339	Orientering	92 350
Friidrott	514 629	Skyttesport	82 801
Korpen	281 875	Bandy	75 000
Gymnastik	213 732	Akademisk idrott	69 246
Innebandy	213 465	Bordtennis	61 542
Skolidrott	209 900	Danssport	39 020
Ridsport	166 442	Budo	36 222
Ishockey	150 000	Bowling	33 441
Skidor	157 582	Gång och vandring	30 900
Segling	127 940	Badminton	29 370
Motorcykel	124 125	Cykel	24 696
Simning	118 310	Styrkelyft	23 478
Handboll	110 000	Kanot	22 500
Tennis	104 686	Handikappidrott	21 299
Bilsport	104 436	Skridsko	20 289

Förbund	Medlemmar
Flygsport	19 744
Tyngdlyftning	16 894
Karate	15 860
Konståkning	15 860
Judo	14 682
Mångkamp	14 144
Boxning	14 006
Issegling	14 000
Brottning	9 560
Taekwondo	9 166
Skidskytte	8 500
Triathlon	8 500
Sportdykning	8 093
Volleyboll	7 669
Casting	6 729
Bågskytte	6 545
Bangolf	6 286
Klättring	6 272
Boule	6 212

Förbund	Medlemmar
Rodd	6 175
Dövidrott	5 500
Rugby	5 387
Frisbee	5 300
Squash	5 177
Curling	4 607
Fäktning	4 324
Landhockey	4 283
Vattenskidor	4 000
Draghundsport	3 500
Amerikansk fotboll	3 195
Racerbåt	2 897
Bob och rodel	2 531
Varpa	2 395
Dart	2 194
Dragkamp	819
Biljard	767
Baseboll och softboll	707

Källa: Riksidrottsförbundet

Tabell 4.1.6 visar tydligt att idrottsrörelsens 69 specialidrottsförbund utgör en brokig skara av både stora och små sammanslutningar. Störst är Svenska Fotbollförbundet med över en miljon medlemmar. Därefter följer Svenska Golförbundet och Svenska Friidrottsförbundet med medlemstal på över 500 000. I andra änden av spektrumet återfinns förbunden för baseboll och softboll samt biljard, vilka båda redovisar färre än 800 medlemmar (licenser) vardera.

Ett sätt att åskådliggöra variationer i storlek är att sammanföra förbunden i olika kategorier enligt tabell 4.1.7.

Tabell 4.1.7. Specialidrottsförbund grupperade med avseende på medlemsantal år 2010

Antal medlemmar	Antal förbund
> 100 000	16
50 000–100 000	6
< 50 000	47
Totalt	69

Resultatet visar att en stor majoritet av idrottsrörelsens förbund, 47 av 69, redovisade färre än 50 000 medlemmar år 2010 (varav 29 förbund även uppgav ett medlemsbestånd på mindre än 10 000 medlemmar). Sexton förbund sade sig ha minst 100 000 medlemmar, medan en mindre grupp på sex specialidrottsförbund utgjorde en mellankategori med ett medlemsbestånd på mellan 50 000 och 100 000 personer.

När föreningsantal och medlemsbestånd sammanförs (tabellerna 4.1.8–4.1.9), framträder lite olika mönster. Vissa idrotter – framför allt golf och akademisk idrott – utmärker sig genom att ha stora föreningar. Andra idrotter – såsom biljard, dart och cykel – har ett betydligt lägre genomsnittligt medlemsbestånd.

Tabell 4.1.8. Specialidrottsförbund med stora och små föreningar (medlemsantal per förening) år 2010

Störst föreningar (kvot)		Minst föreningar (kvot)	
Golf	1 132	Biljard	15
Akademisk Idrott	911	Dart	15
Korpen	707	Cykel	17
Friidrott	621	Baseboll/softboll	21
Simning	340	Taekwondo	41
Issegling	333	Sportdykning	45
Segling	310	Karate	46
Skridsko	306	Bågskytte	47
Fotboll	303	Bowling	47
Basketboll	283	Flygsport	48

Källa: Riksidrottsförbundet

Tabell 4.1.9. Specialidrottsförbund med flest medlemmar och flest föreningar år 2010

Flest medlemmar	Flest föreningar
Fotboll	Fotboll
Friidrott	Skidor
Golf	Skyttesport
Skolidrott	Innebandy
Korpen	Skolidrott
Gymnastik	Gymnastik
Innebandy	Friidrott
Skidor	Ridsport
Ridsport	Bowling
Motorcykel	Bordtennis

Källa: Riksidrottsförbundet

Indikator 1.3 Aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten

Precisering: LOK-stödsberättigade deltagare och sammankomster fördelat på åldersgrupper och kön

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Det statliga lokala aktivitetsstödet (LOK-stödet) är ett generellt, statligt aktivitetsstöd riktat till lokala och ideella ungdomsorganisationer. För idrottsföreningar gäller särskilda regler, beslutade av Riksidrottsstyrelsen 1997. Bidragsberättigade är ideella föreningar, anslutna till något av RF:s specialidrottsförbund. Bidrag utgår dels för sammankomster, dels för deltagartillfällen. Bidragsberättigade deltagare är barn och ungdomar i åldern 7–20 och ledare i åldern 13–20 år. För deltagare och ledare inom handikappidrott finns ingen övre åldersgräns.

RF:s årliga LOK-stödsredovisning utgör en god indikator på aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten. Till saken hör att statistiken baseras på samtliga beviljade bidrag, vilket eliminerar den risk för felkällor och bristande precision som kan uppstå vid skattningar och urvalsstudier. Därtill har LOK-statistiken god täckning, vilket sammanhänger med att de allra flesta föreningar som bedriver barn- och ungdomsidrott även är måna om att rapportera detta för att därigenom få ekonomiskt stöd.

Tabell 4.1.10. LOK-stödstatistik år 2010, antal deltagartillfällen (i procent anges andel av ålderskategorin)

Ålder	Pojkar	%	Flickor	%	Totalt	%
7–12	13 992 211	60	9 521 586	40	23 513 897	100
13–16	11 079 314	60	7 273 782	40	18 353 196	100
17–20	6 863 444	64	3 864 632	36	10 728 176	100
21 <	235 111	65	125 144	35	360 355	100
Alla	32 170 080	61	20 785 144	39	52 955 285	100

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Enligt 2010 års LOK-statistik beviljades landets lokala idrottsföreningar aktivitetsbidrag för 52,9 miljoner deltagartillfällen (tabell 4.1.10). Fördelat över ett helt år, innebär det att cirka 145 000 barn och ungdomar dagligen deltar i en bidragsberättigad idrottsaktivitet. Det är således en betydande mängd aktiviteter som bedrivs i svensk idrottsrörelse en genomsnittlig dag.

En granskning av den könsmässiga fördelningen visar att pojkar svarade för cirka 60 procent av samtliga tillfällen och att flickor svarade för 40 procent. Vidare framkommer att andelen pojkar ökar något i takt med stigande ålder. Sammantaget indikerar statistiken att pojkar redan i unga år är något mer aktiva inom föreningsidrotten än flickor, och att skillnaderna därefter tilltar under ungdomsperioden. En jämförelse med år 2009 visar dessutom att aktivitetsnivån minskat med 1,6 miljoner deltagartillfällen.

I tabell 4.1.11 redovisas vilka idrotter som hade flest deltagartillfällen och sammankomster år 2010.

Tabell 4.1.11. Specialidrottsförbund med flest LOK-stödsberättigade deltagartillfällen och sammankomster år 2010

Antal deltagartillfällen		Antal sammankomster	
Fotboll	18 186 771	Fotboll	1 690 645
Innebandy	5 203 419	Ridsport	472 722
Ishockey	4 166 455	Innebandy	431 360
Ridsport	3 023 765	Tennis	338 992
Handboll	2 877 699	Ishockey	321 751
Basket	2 582 849	Simning	292 360
Gymnastik	2 061 346	Basket	276 406
Simning	1 978 407	Handboll	265 096
Tennis	1 627 402	Gymnastik	224 943
Friidrott	1 536 738	Friidrott	207 986

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Tabell 4.1.11 är ytterligare ett mått på fotbollens anmärkningsvärt starka ställning i svensk idrott. Både i fråga om deltagartillfällen och hos sammankomster svarade fotbollen för mer än tre gånger fler aktiviteter än något annat förbund. Vidare kan konstateras att det är samma tio idrotter som toppar listan på både deltagartillfällen och sammankomster. Överst i tabellerna kan dessutom en viss dominans av lagidrotter skönjas.

I tabell 4.1.12 nedan redovisas de idrotter som hade flest deltagartillfällen år 2010 fördelat på kön. Tabellen visar en stark dominans av pojkar i de tre största idrotterna (fotboll, innebandy och ishockey). Därefter följer ridsport som nästan uteslutande redovisat flickor i LOK-stödsrapporteringen (96 procent). Även gymnastik har en stark dominans av flickor. Övriga fem idrotter har en betydligt jämnare fördelning mellan flickor och pojkar.

Tabell 4.1.12. Idrotter med flest deltagartillfällen år 2010 fördelat på flickor och pojkar (%)

Idrott	Deltagartillfällen	Flickor (%)	Pojkar (%)
Fotboll	18 186 771	30	70
Innebandy	5 203 419	30	70
Ishockey	4 166 455	4	96
Ridsport	3 023 765	96	4
Handboll	2 877 699	52	48
Basket	2 582 849	46	54
Gymnastik	2 061 346	86	14
Simning	1 978 407	56	44
Tennis	1 627 402	35	65
Friidrott	1 536 738	66	34

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Indikator 1.4 Ideellt ledarskap i idrottsföreningar

Precisering: Antal personer som uppger sig vara ledare i en idrottsförening

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Ett av de mest grundläggande kännetecknen på en folkrörelse är förekomsten av frivilligt och oavlönat föreningsarbete. Det är inte minst tydligt på idrottens område. När idrottsrörelsen beskriver sin egen verksamhet framhåller man gärna betydelsen av frivilligt ledarskap. Ett exempel är idédokumentet *Idrotten vill*, där ideellt engagemang beskrivs som ”en del av idrottsrörelsens själ” och ett viktigt bidrag till samhället.¹ Det senare har dessutom fått stöd inom forskarsamfundet. Som exempel, har forskare vid Ersta Sköndal högskola kunnat konstatera att det utfördes närmare 176 miljoner timmar ideellt arbete inom idrottsrörelsen år 2005. Om dessa timmar hade ersatts med en genomsnittslön för arbetare och tjänstemän inom privat sektor skulle kostnaden ha uppgått till närmare 30 miljarder kronor.²

¹ Idrotten vill, s. 18.

² Se SOU 2008:59, Föreningsfostran och tävlingsfostran. En utvärdering av statens stöd till idrotten, s. 151. Jfr Olsson, L.E, *Frivilligt arbete inom idrotten*. Riksidrottsförbundet FOU 2007:4.

I detta sammanhang redovisas antalet ideella ledare i svensk idrott utifrån RF:s enkätstudie *Svenska folkets tävlings- och motionsvanor*. En samlad bild av 2010 års resultat ges i tabell 4.1.13.

Tabell 4.1.13. Uppdrag som ledare, tränare eller styrelsemedlem år 2010. Skattning av antal personer i riket. Redovisat i tusental. Inom parentes anges andel av befolkningen

	Ett uppdrag		Två eller fler uppdrag		Samtliga med uppdrag		Befolknings- antal
TOTALT							
7–70 år	427	(6)	268	(4)	695	(9)	7 506
KÖN							
Män	269	(7)	190	(5)	459	(12)	3 813
Kvinnor	159	(4)	80	(2)	239	(6)	3 696
ÅLDER							
7–14	26	(3)	9	(1)	35	(5)	751
15–19	42	(7)	26	(4)	68	(11)	636
20–29	61	(5)	14	(1)	75	(6)	1 206
30–39	95	(8)	44	(4)	139	(11)	1 211
40–49	119	(9)	86	(7)	205	(16)	1 293
50–59	58	(5)	52	(4)	110	(10)	1 157
60–70	27	(2)	35	(3)	62	(5)	1 250
UTBILDNING							
Förgymnasial	100	(4)	67	(3)	167	(7)	2 523
Gymnasial	181	(6)	115	(4)	296	(10)	2 904
Eftergymnasial	147	(7)	86	(4)	233	(11)	2 080
HUSHÅLLSINKOMST (tkr)							
0–119	14	(2)	12	(2)	26	(4)	640
120–199	28	(5)	25	(4)	53	(9)	617
200–499	147	(5)	93	(3)	240	(8)	2 907
500–699	121	(7)	76	(4)	197	(11)	1 720
700–	102	(9)	60	(5)	162	(14)	1 173
ORTSSTORLEK (invånare)							
0–5 000	92	(6)	75	(5)	167	(11)	1 561
5 001–25 000	163	(7)	98	(4)	261	(12)	2 225
25 001–100 000	124	(5)	58	(2)	182	(7)	2 535
> 100 000	49	(4)	39	(3)	88	(7)	1 188

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

I tabell 4.1.14 granskas fördelningen av kvinnor och män som ledare under åren 2010, 2005 och 2000.

Tabell 4.1.14. Aktiva som ledare, tränare, styrelsemedlem i en idrottsförening

Minst ett uppdrag	2010	%	2005	%	2000	%
Män	459 000	66	416 600	65	448 300	74
Kvinnor	239 000	34	222 300	35	159 100	26
Totalt	695 000	100	638 900	100	607 500	100

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Tabell 4.1.14 ger flera intressanta indikationer. För det första går det att uttyda en tydlig ökning av antalet personer som uppger sig verka ideellt inom idrotten: från drygt 600 000 personer år 2000 till nästan 700 000 ett årtionde senare. Ökningen är större än befolkningsökningen under samma period. Det är även tydligt att andelen kvinnliga ledare ökat – från 26 procent år 2000 till 34 procent år 2010.

En mer utförlig redogörelse av 2010 års data finns i tabell 4.1.13. Uppgifterna indikerar att nästan en tiondel (9 procent) av samtliga svenska medborgare i åldern 7–70 år säger sig ha minst ett uppdrag som ideell idrottsledare. En påfallande dominerande del av de ideella ledarna finns i åldersspannet 30–49 år, vilket talar för att en stor del är föräldrar till idrottande barn (alternativt vuxna med utflyttade barn och därmed ökad disponibel fritid). Även bland ungdomar i åldern 15–19 år finns det en stor andel med ledaruppdrag. Det går även att skönja en tendens att idrottens frivilliga ledare i större utsträckning har gymnasieutbildning eller eftergymnasial utbildning jämfört med dessa gruppers andel av befolkningen som helhet.

Indikator 1.5 Specialidrotts- och distriktsidrottsförbundens beroende av statligt stöd

Precisering: Det statliga stödets storlek och andel av specialidrottsförbundens samlade intäkter

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbundens årsredovisningar

En indikation på specialidrottsförbundens beroende av offentliga medel går att få genom att ställa statens stöd i relation till förbundens samlade intäkter. Nedan redovisas förbundens totala statsbidrag via RF (basbidrag, idrottslyftet, interna-

tionellt stimulansbidrag, samlad elitsatsning, sponsor) samt förbundens totala omsättning (tabell 4.1.15). Mättet bidragsgrad visar därefter statsbidragets andel av förbundens ekonomi.

Tabell 4.1.15. Specialidrottsförbundens bidragsberoende år 2010

	Statsbidrag (kr)	Omsättning (kr)	Bidragsgrad (%)	Omsättning exklusive bidrag (kr)
Fotboll	34 840 000	317 200 000	11	282 360 000
Golf	10 115 000	89 000 796	11	78 885 796
Bilsport	5 341 000	30 214 610	18	24 873 610
Skidskytte	3 966 000	20 084 358	20	16 118 358
Motorcykel	5 417 000	25 115 009	22	19 698 009
Skidor	21 727 000	100 431 000	22	78 704 000
Ishockey	17 755 000	77 185 000	23	59 430 000
Orientering	12 574 000	54 187 000	23	41 613 000
Innebandy	12 983 000	55 340 170	23	42 357 170
Ridsport	19 293 000	70 997 000	27	51 704 000
Handboll	11 819 000	41 646 000	28	29 827 000
Skyttesport	6 492 000	22 020 901	29	15 528 901
Bandy	7 608 000	25 511 106	30	17 903 106
Simning	13 031 000	42 931 000	30	29 900 000
Tennis	9 485 000	29 518 000	32	20 033 000
Amerikansk fotboll	2 168 000	6 514 278	33	4 346 278
Bowling	5 935 000	15 375 585	39	9 440 585
Boule	2 239 000	5 371 000	42	3 132 000
Friidrott	19 301 000	45 187 000	43	25 886 000
Rugby	1 973 000	4 574 158	43	2 601 158
Volleyboll	7 480 000	16 925 457	44	9 445 457
Danssport	2 260 000	5 105 227	44	2 845 227
Sportdykning	2 332 000	5 241 724	44	2 909 724
Badminton	5 561 000	12 340 678	45	6 779 678
Konståkning	4 623 000	10 197 790	45	5 574 790

4. INDIKATORER FÖR UPPFÖLJNING AV STATENS STÖD TILL IDROTEN

	Statsbidrag (kr)	Omsättning (kr)	Bidragsgrad (%)	Omsättning exklusive bidrag (kr)
Triathlon	2 416 000	5 305 242	46	2 889 242
Budo	3 639 000	7 907 507	46	4 268 507
Klättring	1 485 000	2 984 556	50	1 499 556
Dart	773 000	1 525 901	51	752 901
Curling	3 411 000	6 448 101	53	3 037 101
Gymnastik	16 542 000	31 218 671	53	14 676 671
Skolidrott	5 562 000	10 387 210	54	4 825 210
Taekwondo	2 623 000	4 860 104	54	2 237 104
Basket	12 262 000	22 706 000	54	10 444 000
Handikappidrott	21 674 000	40 095 861	54	18 421 861
Segling	10 588 000	19 432 742	54	8 844 742
Racerbåt	1 157 000	2 121 819	55	964 819
Bangolf	2 211 000	4 018 624	55	1 807 624
Bågskytte	2 744 000	4 934 598	56	2 190 598
Karate	1 677 000	3 014 106	56	1 337 106
Gång	2 095 000	3 672 692	57	1 577 692
Bordtennis	8 478 000	1 4785 221	57	6 307 221
Baseboll/softboll	2 228 000	3 760 680	59	1 532 680
Cykel	6 196 000	10 237 347	61	4 041 347
Biljard	1 260 000	2 081 487	61	821 487
Kanot	6 011 000	9 868 509	61	3 857 509
Fäktning	3 275 000	5 299 159	62	2 024 159
Skridsko	3 900 000	6 290 391	62	2 390 391
Dragkamp	1 596 000	2 541 039	63	945 039
Squash	2 071 000	3 268 433	63	1 197 433
Tyngdlyftning	2 153 000	3 350 524	64	1 197 524
Judo	4 015 000	6 208 832	65	2 193 832
Boxning	4 143 000	6 338 375	65	2 195 375
Vattenskidor/wakeboard	1 248 000	1 875 213	67	627 213

	Statsbidrag (kr)	Omsättning (kr)	Bidragsgrad (%)	Omsättning exklusive bidrag (kr)
Flygsport	3 181 000	4 586 127	69	1 405 127
Brottning	5 395 000	7 777 635	69	2 382 635
Akademisk idrott	3 760 000	5 310 776	71	1 550 776
Styrkelyft	2 392 000	3 265 149	73	873 149
Rodd	3 316 000	4 424 202	75	1 108 202
Draghund	1 493 000	1 973 613	76	480 613
Dövidrott	4 365 000	5 697 427	77	1 332 427
Varpa	1 149 000	1 469 503	78	320 503
Mångkamp	2 380 000	3 002 238	79	622 238
Korpen	28 704 000	35 424 844	81	6 720 844
Casting	1 392 000	1 651 187	84	259 187
Frisbee	1 519 000	1 775 877	86	256 877
Issegling	721 000	799 050	90	78 050
Bob/rodel	1 319 000	1 375 520	96	56 520
Landhockey	1 304 000	1 338 764	97	34 764

Källa: Specialidrottsförbundens årsredovisningar

Under år 2010 uppgick förbundens totala statsbidrag till 447 miljoner kronor. Samtidigt hade förbunden en samlad total omsättning på 1 455 miljoner kronor. Det ger ett genomsnittligt bidragsberoende på 30,7 procent. Medianvärdet blir högre: 54 procent.

Förbundens totala statsbidrag låg år 2009 på 374 miljoner kronor. Jämfört med 2010 års bidrag ökade förbundens statliga stöd med 72 miljoner kronor motsvarande 19 procent.

En mer ingående jämförelse mellan RF:s 69 specialidrottsförbund visar stora skillnader. En grupp bestående av nio förbund utmärker sig med hög andel egen-genererade intäkter och ett beroende av statsbidrag på mindre än 25 procent. För ungefär lika många förbund (11 st.) är situationen den omvända, med en ett bidragsberoende på minst 75 procent. För tre förbund – issegling, bob/rodel och landhockey – utgjorde statsbidraget nästan den enda intäktskällan (minst 90 procent av förbundens omsättning).

Indikator 1.6 Specialidrottsförbundens marknadsintäkter

Precisering: Specialidrottsförbundens totala omsättning

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbundens årsredovisningar

Indikator 1.5 visade att specialidrottsförbunden i stor utsträckning finansierar sin verksamhet med offentliga medel. För många förbund utgör emellertid även kommersiella intäkter en viktig inkomstkälla. Tyvärr saknas för närvarande detaljerad kunskap om förbundens resurser via marknaden i form av reklamavtal, sponsring, medieintäkter med mera. En framtida möjlig indikator är den så kallade *nettoomsättningen* i RF:s ekonomiska BAS-kontoplan. I BAS-kontoplanen finns information och förslag till uppställning av årsbokslut och årsredovisning för idrottsföreningar. Med nettoomsättningen avses förbundets eller föreningens totala inkomster med undantag för statliga och kommunala bidrag, gåvor och medlemsavgifter. För år 2009 och 2010 har det däremot inte gått att få den informationen via RF.

Därmed återstår möjligheten att försöka härleda förbundens marknadsberoende utifrån analyser av deras totala omsättning exklusive statsbidrag. I tabell 4.1.16 redovisas de förbund som år 2010 redovisade störst och minst intäkter vid sidan av statens stöd.

Tabell 4.1.16. Specialidrottsförbund med högst respektive lägst omsättning år 2010

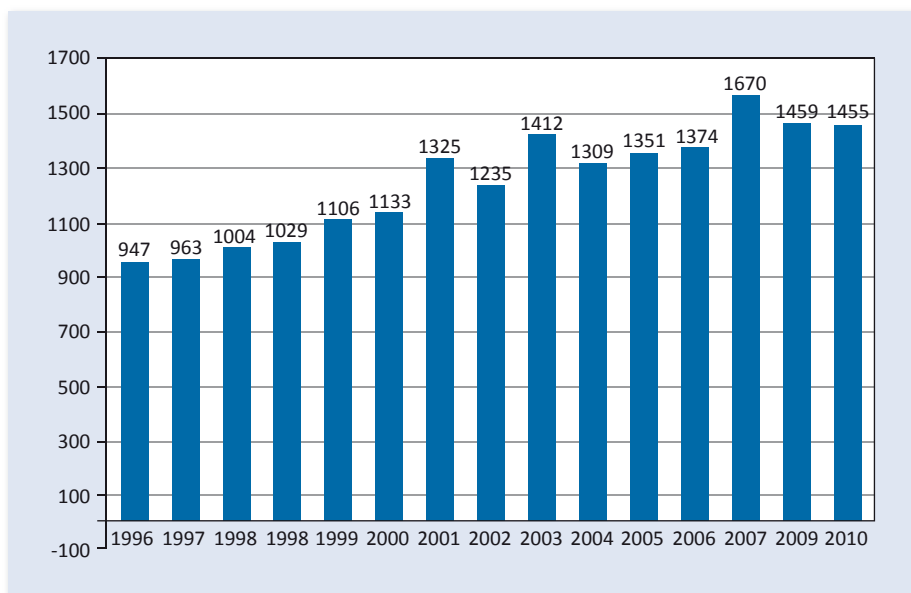
Högst omsättning exklusive statsbidrag		Lägst omsättning exklusive statsbidrag	
	Omsättning (kr)		Omsättning (kr)
Fotboll	282 360 000	Landhockey	34 764
Golf	78 885 796	Bob/rodel	56 520
Skidor	78 704 000	Issegling	78 050
Ishockey	59 430 000	Frisbee	256 877
Ridsport	51 704 000	Casting	259 187
Innebandy	42 357 170	Varpa	320 503
Orientering	41 613 000	Draghund	480 613
Simning	29 900 000	Mångkamp	622 238
Handboll	29 827 000	Vattenskidor/wakeboard	627 213
Friidrott	25 886 000	Dart	752 901

Källa: Riksidrottsförbundet

Vid en jämförelse av förbundens omsättning exklusive statsbidrag utmärker sig Svenska Fotbollförbundet med oavkortat störst belopp, drygt 282 miljoner kronor. Därefter följer Svenska Golf förbundet (78,9 miljoner) och Svenska Skidförbundet (78,7 miljoner kronor). Dessa tre förbund utmärkte sig även år 2009 med betydligt högre omsättning än övriga specialidrottsförbund. Lägst omsättning exklusive statsbidrag år 2010 hade Svenska Landhockeyförbundet (34 764 kronor). Därefter följde ytterligare 13 förbund med egna intäkter som understeg en miljon kronor vardera.

Tabell 4.1.16 kan ses som en grov indikator på specialidrottsförbund med stora respektive små marknadsintäkter. Men samtidigt är det viktigt att inte dra alltför långtgående slutsatser utifrån uppgifterna ovan med avseende på förbundens samlade ekonomi och deras beroendeförhållanden till stat, marknad och civilsamhälle. Först och främst kan förbundens inkomstkällor vara av många och skilda slag. Ett exempel är Svenska Golf förbundet, vars enskilt största intäktskälla är medlemsavgifter. Att ett förbund har stor omsättning innebär därmed inte med självklarhet att intäkterna kommer från sponsorer och medier. Ett andra skäl att iaktta viss försiktighet är att vissa förbund valt att förlägga sina kommersiella aktiviteter i särskilda aktiebolag. Dessa marknadsintäkter redovisas inte alltid inom ramen för moderföreningen. Förbundens omsättning kan dessutom variera kraftigt mellan olika år, beroende på olika internationella tävlingsevenemang. Slutligen tillkommer de felkällor som kan uppstå till följd av att förbunden har olika verksamhetsår och därmed inte alltid redovisar sina bidrag och andra intäktskällor på ett likartat sätt. Mer entydiga slutsatser om specialidrottsförbundens ekonomi och existensvillkor förutsätter alltså mer ingående forskningsinsatser.

Som ytterligare mått på specialidrottsförbundens ekonomi redovisas deras totala omsättning under perioden 1996–2010. Resultatet visar en påfallande kraftigt ökning: från cirka 947 miljoner kronor år 1996 till cirka 1 455 miljoner kronor 2010 (en total ökning på 54 procent). Ökningen är större än förbundens tilldelning av statsbidrag. Därmed kan utvecklingen i figur 4.1.1 ses som en indikation på en tilltagande kommersialisering av svensk föreningsidrott på nationell förbunds nivå. Men samtidigt bör det understrykas att figur 4.1.1 inte redovisar skillnader mellan olika förbund. Inte heller framgår vilka intäktskällor som ökat mest och så vidare. Här finns därför behov av fördjupade analyser och kompletterande forskning om svensk idrotts ekonomiska utveckling över tid.

Figur 4.1.1. Specialidrottsförbundens totala omsättning år 1996–2010, MSEK

Källa: Riksidrottsförbundet

Målområde 2: Idrottens betydelse för folkhälsan

Målområdet behandlar frågan om i vilken mån idrotten bidrar till ett livslångt intresse för motion, och i vilken mån den därmed kan främja god hälsa bland olika grupper.

Fysisk aktivitet har många och stora effekter för folkhälsan. Genom regelbunden fysisk aktivitet kan olika sjukdomstillstånd motverkas – såsom diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar, tjocktarmscancer och depression. Därtill stärks immunförsvaret, konditionen och muskelstyrkan. Enligt Statens folkhälsoinstitut skulle det svenska folkets hälsa förbättras avsevärt (och sjukvårdskostnaderna minska drastiskt) om alla följde rådet att ägna sig åt minst en halvtimmes motion varje dag, exempelvis i form av en rask promenad.³

I den idrottspolitiska propositionen 2008/09:126, Statens stöd till idrotten, understryker regeringen idrottens betydelse för folkhälsan. Samtidigt tillägger regeringen att idrottspolitikens folkhälsomål inte enbart kan avgränsas till den verksamhet som idrottsrörelsen organiserar. Ansvaret för att förverkliga politiken är tvärtom delat mellan staten, kommunerna, idrottsrörelsen och de organisationer som bedriver friluft- och främjandeverksamhet.

Folkhälsopolitikens delade ansvar återspeglas i målområdets indikatorer. Samtliga indikatorer kan nämligen knytas till idrottsliga aktiviteter – men de är inte avgränsade till den organiserade föreningsidrottens domäner. Motion och fysisk aktivitet går att få på många sätt. Medan vissa föredrar att träna i en idrottsförenings regi eller på ett gym, väljer andra att tillfredsställa sitt rörelsebehov genom trädgårdsarbete eller vistelse i skog och mark.

Målområde 2 innehåller tre indikatorer. De första två avser att översiktligt spegla medborgarnas motionsvanor och grad av fysisk aktivitet. Den tredje indikatorn rör olycksfall i samband med idrottsutövning.

---

3 <http://www.fhi.se/Statistik-uppfoljning/Nationella-folkhalsoenkaten/Levnadsvanor/Fysisk-aktivitet/>

Indikator 2.1 Personer som motionerar regelbundet

Precisering: Andel personer som motionerar

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Vid studier av människors motions- och idrottsvanor måste två strategiska val göras. Det första rör distinktionen mellan fysisk aktivitet och mer explicita motionsaktiviteter. Här är poängen att många personer, exempelvis hantverkare, kan få sina behov av fysisk aktivitet väl tillgodosedda inom ramen för det dagliga arbetet – men samtidigt vara helt ointresserade av att motionera eller idrotta på sin fritid. Den första fråga en forskare således måste ställa sig är om han eller hon vill undersöka huruvida människor rör på sig i största allmänhet (fysisk aktivitet), eller i vilken utsträckning som de frivilligt och aktivt väljer att ingå i den så kallade motionsidrottskulturen genom att ägna sig åt olika tränings- och idrottsaktiviteter på sin fritid.

Ett andra strategiskt val är att fastställa den fysiska aktivitetens ansträngningsgrad och regelbundenhet. Här är problemet att svaren kommer att variera kraftigt om man exempelvis definierar motion som ”långsamma promenader minst två gånger i veckan” (med följderna att de flesta människor kan kategoriseras som motionärer) eller om kravet i stället höjs till ”ansträngande fysisk aktivitet minst 60 minuter per dag” (vilket gör gruppen aktiva motionärer betydligt mindre).

Med dessa reservationer redovisas nedan uppgifter från RF:s enkätstudie Svenska folkets tävlings- och motionsvanor. Studien undersöker medborgarnas deltagande i *organiserade motionsaktiviteter*. I tabell 4.2.1 visas hur ofta som de tillfrågade sade sig delta i en motionsaktivitet på minst 20 minuter.

Tabell 4.2.1. Hur ofta motionerar du? Skattning av andel personer i riket (%) år 2010

	Minst 3 ggr per vecka	1–2 ggr per vecka	1–3 ggr per månad	Mer sällan eller aldrig
TOTALT				
7–70 år	47	30	9	15
KÖN				
Män	44	30	8	17
Kvinnor	49	30	9	12
ÅLDER				
7–14	62	32	3	3
15–19	61	26	5	8
20–29	50	28	10	13
30–39	38	32	12	17
40–49	43	29	14	15
50–59	39	32	9	20
60–70	47	29	6	18
UTBILDNING				
Förgymnasial	54	27	6	14
Gymnasial	40	30	10	19
Eftergymnasial	47	33	11	9
HUSHÅLLSINKOMST				
0–119 tkr	47	23	8	22
120–199	42	27	11	21
200–299	46	31	11	13
300–399	40	35	11	14
400–499	50	26	7	17
500–599	46	35	10	9
600–699	52	31	8	9
700–	54	28	8	10
Ej uppgift	36	29	5	30

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Tabellen indikerar att den svenska befolkningen är påfallande fysiskt aktiv – åtminstone om gränsen för ett motionspass sätts vid 20 minuter. Hela 77 procent av de tillfrågade sade sig nämligen motionera minst en gång i veckan på en sådan ansträngningsnivå. Därutöver framkommer vissa skillnader. Föga förvånande sade sig yngre motionera i större utsträckning än äldre. Dessutom framkommer vissa socioekonomiska mönster, såtillvida att gruppen inaktiva (som sade sig motionera mer sällan eller aldrig) minskade i takt med hushållsinkomst. Bland dem som idrottar minst en gång i veckan eller oftare var däremot skillnaderna små.

I tabell 4.2.2 nedan redovisas motionsvanor fördelat på kön. Uppgifterna indikerar att kvinnor i något större utsträckning än män motionerar på hög nivå (tre gånger i veckan eller mer). I övrigt är könsskillnaderna små.

Tabell 4.2.2. Andel motionsutövare (%) och kön

	Män	Kvinnor	Totalt
Minst 5 ggr/vecka	16	18	17
3–4 ggr/vecka	28	32	30
1–2 ggr/vecka	30	30	30
1–3 ggr/månad	9	9	9
Mera sällan	8	6	7
Aldrig	10	6	8

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

I tabell 4.2.3 jämförs motionsvanor och födelseland. Bland männen är skillnaderna små. Bland kvinnor framkommer däremot att benägenheten att motionera är betydligt högre bland kvinnor födda i Sverige (52 procent) än kvinnor födda utanför Norden (33 procent).

Tabell 4.2.3. Motionsutövare fördelat på födelseland (%) (aktivitetsnivå på minst tre motionspass i veckan)

	Män	Kvinnor	Totalt
Sverige	44	52	48
Övriga Norden	43	40	41
Övriga världen	46	33	39

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Indikator 2.2 Fysisk aktivitet hos vuxna på fritiden

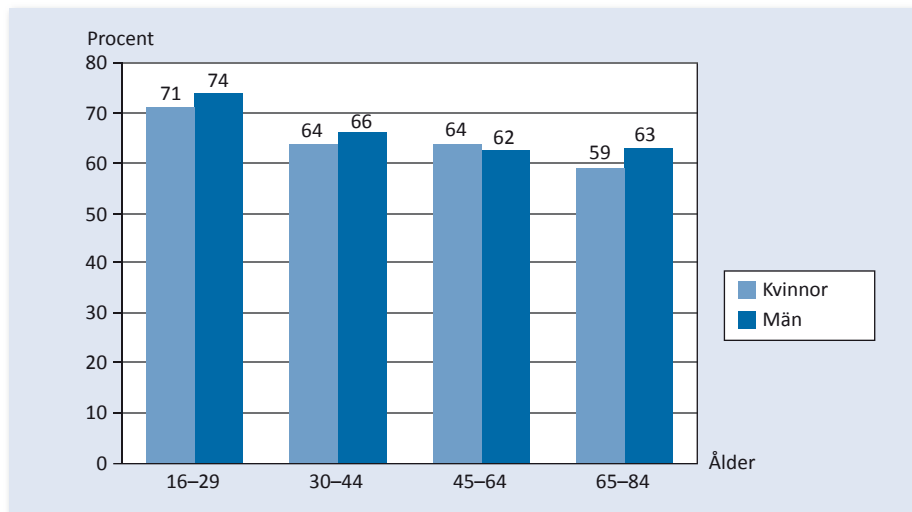
Precisering: Grad av fysisk aktivitet hos vuxna

Uppgiftslämnare: Statens folkhälsoinstitut

Källa: Nationella folkhälsoenkäten

Statens folkhälsoinstitut genomför årligen en rikstäckande undersökning om folkhälsa, den så kallade *Nationella folkhälsoenkäten*. Undersökningen visar hur befolkningen mår och följer upp förändringar i hälsa över tid.⁴ I studien ingår frågor om fysisk aktivitet på fritiden. Frågeställningarna är medvetet brett formulerade, med följden att fysisk aktivitet inbegriper alltifrån rena idrotts- och träningsaktiviteter till trädgårdsarbete och tyngre hushållsarbete.

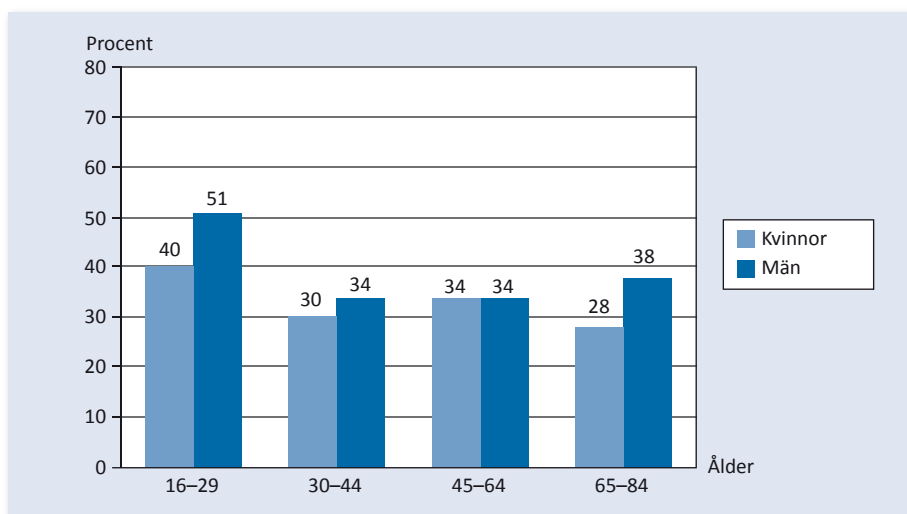
I figur 4.2.1 nedan redovisas andelen män och kvinnor som uppgav sig vara fysiskt aktiva *minst 30 minuter varje dag*. Måttet avser att spegla hur stor andel av befolkningen som uppnår Folkhälsoinstitutets rekommendation om 30 minuters fysisk aktivitet om dagen (3,5 timmar/vecka). I figur 4.2.2 redovisas därefter personer som sade sig vara fysiskt aktiva minst 60 minuter varje dag (hög grad av fysisk aktivitet).

Figur 4.2.1. Andel män och kvinnor som är fysiskt aktiva minst 30 minuter varje dag (2010)

Källa: Nationella folkhälsoenkäten

⁴ Statens folkhälsoinstitut, *Levnadsvanor. Lägesrapport 2009*.

Figur 4.2.2. Andelen män och kvinnor som är fysiskt aktiva minst 60 minuter varje dag (2010)

Källa: Nationella folkhälsoenkäten

Båda figurerna bekräftar tidigare indikationer om fysisk aktivitet hos befolkningen i Sverige. Graden av fysisk aktivitet är som störst i unga år. Därefter sker en successiv minskning fram till pensionsåldern. I de yngsta (16–29 år) och äldsta åldersgrupperna (65–84 år) uppger sig män vara mer fysiskt aktiva än kvinnor. I åldersgruppen 30–64 år är skillnaderna små. En jämförelse mellan figur 4.2.1 och 4.2.2 visar att förhållandevis många i den svenska befolkningen – mer än hälften i varje ålderskategori – säger sig leva upp till rekommendationen om måttlig fysisk aktivitet (minst 30 minuter om dagen). Betydligt färre säger sig vara fysiskt aktiva på hög nivå (minst 60 minuter om dagen).

Ett tredje mått på graden av fysisk aktivitet är att studera dem som säger sig ha en *stillasittande fritid*. Nationella folkhälsoenkäten definierar det som att ägna sig åt läsning, tv, bio eller annan stillasittande sysselsättning på fritiden och därmed inte promenera, cykla eller röra sig fysiskt mer än två timmar per vecka. Resultatet redovisas i tabell 4.2.3.

Tabell 4.2.3. Andel kvinnor och män med stillasittande fritid

	Kvinnor (%)	Män (%)	Samtliga (%)
Samtliga	13	15	14
ÅLDER			
16–29	10	12	11
30–44	13	16	15
45–64	13	16	14
65–84	17	15	16
UTBILDNING			
Kort	16	18	17
Mellanlång	11	13	12
Lång	15	10	12
SYSSELSÄTTNING			
Yrkesarbetande	11	12	12
Arbetslös	17	23	20
Sjukpenning/ersättning	23	26	25
SOCIOEKONOMI			
Arbetare	14	16	15
Lägre tjänstemän	11	12	11
Mellan och högre tjänstemän	10	10	10
EKONOMI			
Saknar kontantmarginal	22	27	24
Har kontantmarginal	11	12	12
Låg inkomst	17	22	20
Hög inkomst	9	11	10
URSPRUNG			
Sverige	11	13	12
Övriga Norden	11	10	11
Övriga Europa	24	16	20
Övriga världen	31	28	30

Källa: Nationella folkhälsoenkäten

Att vara fysiskt inaktiv medför risker för ohälsa. Glädjande nog är det förhållandevis få i den svenska befolkningen – i genomsnitt cirka 14 procent – som uppger sig ha en i huvudsak stillasittande fritid. Men en jämförelse av olika redovisningsgrupper visar däremot tydliga socioekonomiska mönster. Andelen inaktiva minskar tydligt i takt med utbildningsgrad, ekonomi och position i arbetslivet. Likaså är andelen med stillasittande fritid högre hos personer med utländskt ursprung.

Indikator 2.3 Skadade i olycksfall inom idrotten

Precisering: Antal skadade till följd av olycksfall i samband med idrottsutövning

Uppgiftslämnare: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Källa: Injury Data Base

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har till uppdrag att utveckla och stödja samhällets förmåga att hantera olyckor och kriser. I arbetet ingår kunskapsuppbyggnad och kunskapsutveckling. MSB finansierar forskning och sammanställer kontinuerligt data och statistik om olyckor, säkerhets- och kris- hanteringsarbete.

Sedan år 2005 sammanställer MSB även kunskap om skador i samband med idrottsutövning. Uppgifterna baseras på utförliga rapporter om idrottsskador från ett antal akutsjukhus vilka Socialstyrelsen sedan sammanställt i registret Injury Data Base (IDB). Uppgifterna har därefter skattats till nationell nivå. I tabell 4.2.4 visas resultatet för år 2010.

Tabell 4.2.4. Skattat antal skadade i samband med idrottsutövning år 2010

	Män	Kvinnor	Totalt	%
Fotboll	18 600	8 000	26 600	25,5
Ishockey	9 000	300	9 300	9,0
Hästsport	500	8 000	8 500	8,1
Skidor, alpin	4 200	3 300	7 500	7,1
Innebandy	5 100	2 300	7 400	7,1
Motorcykelsport	3 900	300	4 200	4,0
Snowboard	2 500	1 400	3 900	3,8
Handboll	1 700	2 100	3 800	3,7
Gymnastik	1 300	1 800	3 100	3,0

	Män	Kvinnor	Totalt	%
Boxning, brottning, kampsport	2 400	600	3 000	2,9
Friidrott/löpning	1 400	1 200	2 600	2,5
Skidor, annat	1 600	800	2 400	2,3
Inlines, rullskidor, skateboard	2 000	400	2 400	2,4
Skidor, terräng	800	1 500	2 300	2,2
Skridskosport	700	1 300	2 000	1,9
Racketsporter	1 300	300	1 600	1,5
Basket	800	800	1 600	1,5
Rugby, amerikansk fotboll	1 100	100	1 200	1,2
Styrketräning/tyngdlyftning	900	300	1 200	2,5
Volleyboll	700	400	1 100	1,1
Totalt	66 300	38 000	104 300	100

Källa: Injury Data Base

Enligt MSB:s bedömningar gjordes drygt 104 000 besök på landets akutsjukhus under år 2010 för skador i samband med idrottsutövning. En fjärdedel av skadorna hade uppkommit i samband med fotbollsspel – något som givetvis sammanhänger med att fotboll är en mycket populär sport både inom föreningslivet och i oorganiserad regi (i skolan, spontanidrott och så vidare). Även ishockey, hästsport, alpin skidåkning och innebandy är idrotter med relativt många inrapporterade skador. Vidare indikerar MSB:s uppgifter att män skadar sig i betydligt större utsträckning än kvinnor. Ungefär två tredjedelar av samtliga skador hade tillfogats män. Vid en grenvis jämförelse framkommer att kvinnor utgjorde en majoritet av de skadade inom fem idrottsgrenar (hästsport, handboll, gymnastik, terrängskidåkning och skridskor), medan männens andel var större i resterande 15 grenar.

En jämförelse med motsvarande uppgifter för perioden 2007–2009 visar inga större förändringar över tid, varken i fråga om antalet skador eller om fördelningen på olika idrottsaktiviteter.

Målområde 3: Alla flickors och pojkars, kvinnors och mäns lika förutsättningar till deltagande

Målområdet behandlar idrottens tillgänglighet och i vilken mån idrotten är öppen för olika människor oavsett kön, ålder, social eller etnisk bakgrund med mera.

Målområde 3 består av fem indikatorer, vilka speglar föreningsidrottens tillgänglighet med avseende på faktorer som kön, socioekonomi, etnicitet med mera. De första tre indikatorerna fokuserar på barn och ungdomars idrottande på lokal nivå. Därefter följer en indikator av den könsmissiga representationen på styrelsenivå i RF:s specialidrottsförbund. Den sista indikatorn rör hushållens kostnader för idrottsutövning.

Indikator 3.1 Barn- och ungdomars deltagande i föreningsidrott

Precisering: Andel barn som sysslar med idrott på sin fritid praktiskt taget varje vecka

Uppgiftslämnare: Statistiska centralbyrån

Källa: Barn-ULF

Statistiska centralbyrån (SCB) genomför sedan år 1975 årliga undersökningar av det svenska folkets levnadsförhållanden (ULF). Syftet är framför allt att belysa välfärdens fördelning mellan olika grupper i befolkningen. Underlaget samlas in genom telefonintervjuer med personer från 16 år och uppåt. Sedan år 2001 har ULF kompletterats med intervjuer av barn i åldrarna 10–18 år om deras levnadsförhållanden (Barn-ULF).

I både ULF och Barn-ULF ingår frågor om medborgarnas fritidsvanor, inklusive idrottsaktiviteter. Vissa frågor är årliga, andra samlas in vart åttonde år inom ramen för periodiskt återkommande fördjupningsstudier.

ULF och Barn-Ulf utgör viktiga och intressanta komplement till RF:s årliga statistikinsamling (Svenska folkets tävlings och motionsvanor). Det beror på att de så kallade ULF-studierna ger större möjlighet att särredovisa materialet utifrån aspekter som familjesituation, socioekonomi och etnicitet. Även om de båda enkätstudierna har frågor som till viss del överlappar varandra, finns det skäl att använda dem båda i ett indikatorsystem som handlar om statens stöd till idrotten.

Tabell 4.3.1. Barn (10–18 år) som idrottar minst en dag i veckan (år 2009–2010), angett i procent

	Samtliga	10–12 år	13–15 år	16–18 år
Båda kön	60	73	62	49
Flickor	60	69	63	50
Pojkar	61	77	62	48

Källa: Barn-ULF

Tabell 4.3.1 är hämtad från Barn-ULF. Uppgifterna vittnar om idrottens stora betydelse i barn- och ungdomsåren: hela 60 procent av samtliga barn i åldern 10–18 år idrottar minst en dag i veckan. Därtill stärks bilden av att idrotten engagerar mest i unga år. Nästan tre av fyra tillfrågade i åldern 10–12 år sade sig idrotta minst en dag i veckan. Därefter sker en successiv minskning under tonåren. I kategorin 16–18 år idrottade ungefär hälften av pojkarna och flickorna.

Det kan tilläggas att vissa av indikatorer gällande kön och idrottsvanor ibland kan framstå som motsägelsefulla. I exempelvis RF:s LOK-stödsredovisning framkommer att tonårspojkar idrottar i större utsträckning än tonårsflickor. Den bilden fick även stöd i den nationella folkhälsoenkäten (indikator 2.2). Samtidigt visade RF:s studier av det svenska folkets tävlings- och motionsvanor att kvinnor generellt sett motionerar mer än män. Därtill indikerar tabell 4.3.1 ovan att könsskillnaderna i ungdomsåren är små. En möjlig förklaring till dessa delvis olika resultat är att idrott och motionsaktiviteter kan bedrivas i olika organisatoriska former. Att pojkar dominerar i LOK-stödsredovisningen är en stark indikator på att de tränar i idrottsföreningars regi i större utsträckning än flickor. Men fysisk träning och motion kan man även få via oorganiserat joggande i skog och mark eller på kommersiella träningsanläggningar. De är aktiviteter som visserligen inte är berättigade till LOK-stöd, men som däremot kan ingå i SCB:s studier av ungas idrottsvanor.

Tabellerna 4.3.2 och 4.3.3 redovisar barns idrottande i relation till familjesituation, utbildning och etnisk bakgrund. Tabell 4.3.2 indikerar att barn till sammanboende föräldrar idrottar i större utsträckning än barn till ensamstående föräldrar (63 procent mot 49 procent). Vidare tenderar barn till högskoleutbildade att idrotta i större utsträckning än barn till föräldrar med endast gymnasieutbildning (66 procent mot 55). I båda fallen är könsskillnaderna små. Tabell 4.3.3 utvisar att pojkar med invandrarbakgrund är mest aktiva inom idrotten, medan flickor med invandrarbakgrund tenderar att idrotta i minst utsträckning. Det är ett mönster

som återkommer i andra indikatorer nedan och som även bekräftats i tidigare studier. En fördjupad analys av idrott och etnisk mångfald ges i Centrum för idrottsforskningens fördjupningsstudie 2011: *Vem platsar i laget? En antologi om idrott och etnisk mångfald*.

Tabellernas resultat kan beskrivas på olika sätt. Å ena sidan framkommer att familjesituation, socioekonomi och etnicitet påverkar ungas möjlighet att idrotta. Det finns alltså fog för påståendet att idrotten i praktiken inte är lika tillgänglig för alla. Å andra sidan är det påfallande många i samtliga kategorier som uppger sig idrotta regelbundet. Även i den kategori som är *minst* representerad – flickor med invandrarbakgrund – uppger 40 procent att de idrottar minst en dag i veckan.

Tabell 4.3.2. Barn (10–18 år) som idrottar minst en dag i veckan och hushållstyp angett i procent år 2009–2010

Hushåll	Ensamstående föräldrar	Sammanboende föräldrar	Högst gymnasieutbildning	Eftergymnasial utbildning
Båda kön	49	63	55	66
Flickor	51	62	54	66
Pojkar	46	64	56	66

Källa: Barn-ULF

Tabell 4.3.3. Barn som idrottar minst en dag i veckan och deras bakgrund, angivna i procent år 2009–2010

	Utländsk (%)	Svensk (%)
Flickor	40	63
Pojkar	67	60
Alla barn	54	61

Källa: Barn-ULF

Indikator 3.2 Barn- och ungdomars deltagande i olika idrotter

Precisering: Vilken slags idrott som barn sysslar med

Uppgiftslämnare: Statistiska centralbyrån

Källa: ULF

Vart åttonde år tillfrågas föräldrar i SCB:s levnadsvaneundersökning om *vilken slags idrott* som deras barn (i åldersspannet 7–15 år) sysslar med. Resultatet för år 2006–2007 redovisas i tabell 4.3.4.⁵

Tabell 4.3.4. Vilken slags idrott barnet sysslar med. Barn 7–15 år. Andel (%) av samtliga i respektive redovisningsgrupp år 2006–2007

	Lagidrott		Övrig idrott		Dans	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
Samtliga barn 7–15 år	36	52	38	32	16	2
Barn 7–9 år	35	54	40	32	18	1
Barn 10–12 år	40	55	37	37	14	2
Barn 13–15 år	32	48	36	27	17	2
Barn till ensamstående	23	46	33	27	18	2
Barn till sammanboende	38	54	38	33	16	1
Föräldrarna födda utomlands	16	38	12	15	15	3
Föräldrarna födda i Sverige	38	54	40	34	16	1
Barn i arbetarhushåll	31	50	28	26	17	2
Barn i tjänstemannahushåll	40	55	43	36	16	1
Svårt att klara löpande utgifter	35	45	30	22	16	3
Har inte kontantmarginal	23	38	25	12	14	1
Storstäder/förortskommuner	32	54	37	33	18	2
Större städer/pendlingskommuner	38	53	37	31	16	2
Övriga kommuner	36	51	39	32	15	1

Källa: Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF)

⁵ Jfr SCB (2009), *Barns fritid*. Levnadsförhållanden. Rapport 116, s. 15.

Svarsalternativen i SCB:s undersökning var lagidrott, övrig idrott och dans. Resultatet visar att pojkar i större utsträckning ägnar sig åt lagidrott än övrig idrott (52 procent mot 32 procent). Bland flickor sade sig däremot 38 procent ägna sig åt övrig idrott, medan en något mindre andel, 36 procent, sade sig idrotta i lag. Därtill ägnade sig 16 procent av flickorna åt dans, jämfört med endast två procent av pojkarna.

När det gäller mer grenspecifika analyser av ungas idrottande är RF:s LOK-stödsstatistik på många sätt en överlägsen informationskälla. Förtjänsten med tabell 4.3.4 ovan är möjligheten att särredovisa svaren med avseende på faktorer som familjesituation, socioekonomi och etnicitet. Resultatet stärker tidigare indikationer om att ungas idrottande påverkas av olika samhällsliga omständigheter. Återigen visar det sig nämligen att barn till ensamstående idrottare i mindre utsträckning än barn till sammanboende föräldrar, samt att barn i arbetarhushåll idrottare i mindre utsträckning än barn i tjänstemannahushåll. Flickor med invandrarbakgrund återigen den kategori som idrottare i minst utsträckning.

Indikator 3.3 Tillgång till anläggningar

Precisering: Vilken slags idrottsanläggning som barn och ungdomar besöker på fritiden

Uppgiftslämnare: Statistiska centralbyrån

Källa: ULF

I SCB:s studier av levnadsförhållanden tillfrågas föräldrar även om *vilken slags idrottsanläggning* som deras barn (7–15 år) besöker på fritiden. Frågan ställs vart åttonde år och innehåller svarsalternativen fotbollsplan/idrottsplats, idrottshall/gymnastiksal, simhall, konstfruset/spolad isbana och ridhus. Resultatet redovisas i tabell 4.3.5.

Tabell 4.3.5. Besök på idrottsanläggningar på fritiden. Barn 7–15 år. Andel (%) av samtliga i respektive redovisningsgrupp år 2006–2007

	Fotbollsplan/ idrottsplats		Idrottshall/ gymnastiksal		Simhall		Konstfruset/ spolad isbana		Ridhus	
	Flicka	Pojke	Flicka	Pojke	Flicka	Pojke	Flicka	Pojke	Flicka	Pojke
Alla barn 7–15 år	36	54	46	54	66	64	40	44	26	3
Barn 7–9 år	35	55	45	46	73	70	49	52	24	5
Barn 10–12 år	39	58	47	61	72	67	44	50	29	3
Barn 13–15 år	34	49	44	55	53	55	27	30	24	1
Barn till ensamstående	35	52	40	52	71	65	31	30	27	5
Barn till sammanboende	37	55	47	55	66	64	42	47	25	3
Föräldrar födda utomlands	29	50	30	40	59	67	26	31	5	2
Föräldrar födda i Sverige	37	55	47	56	67	64	42	46	28	3
Barn i arbetarhushåll	37	60	40	51	69	67	39	45	18	3
Barn i tjänstemannahushåll	37	54	49	57	64	62	41	46	29	4
Svårt klara löpande utgifter	35	52	41	43	64	67	33	39	24	2
Har ej kontantmarginal	29	51	32	38	65	57	27	28	18	2
Storstäder/ förortskommuner	29	58	47	57	63	58	44	39	26	3
Större städer/ pendlarkommuner	42	58	45	54	67	64	42	48	24	4
Övriga kommuner	36	47	45	52	69	69	35	45	27	3

Källa: ULF

Tabell 4.3.5 visar flera intressanta skillnader när det gäller ungas besök på olika typer av idrottsanläggningar. En ungefär lika stor andel pojkar som flickor besöker simhallar (cirka 65 procent) och konstfrusna/spolade isbanor (drygt 40 procent). Betydligt större är skillnaderna med avseende på fotbollsplaner/idrottsplatser. Mer än hälften av pojkarna (54 procent) mot endast en dryg tredjedel av flickorna (36 procent) besöker sådana anläggningar. Rakt motsatt förhållande gäller för ridhusanläggningar. En dryg fjärdedel av flickorna (26 procent) besöker ridhusen mot blott 3 procent av pojkarna.

En analys av etnicitetsaspekter visar att barn till föräldrar med utländsk bakgrund i betydligt mindre utsträckning besöker idrottshallar/gymnastiksalor och konstfrusna/spolade isbanor än barn till föräldrar födda i Sverige. Dessutom är det nästan bara flickor med svenskfödda föräldrar som besöker ridhus (28 procent, mot 5 procent bland flickor med föräldrar födda utomlands). Betydligt mindre är skillnaderna i fråga om simhallar som i stor utsträckning får besök av samtliga ungdomskategorier (mellan 59 och 67 procent).

Indikator 3.4 Kvinnor och män på ledande positioner

Precisering: Andelen kvinnor och män på styrelsenivå i specialidrottsförbunden

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbunden

RF samlar årligen in uppgifter om den könsmässiga sammansättningen hos specialidrottsförbundens styrelser. En överblick ges i tabell 4.3.6. Av RF:s 69 grenförbund är det endast 25 stycken (motsvarande 36 procent) som har en jämställd sammansättning av kvinnor och män i sina centrala förbundsstyrelser, det vill säga att båda könen uppgår till minst 40 procent bland ledamöterna. Två förbund – Svenska Konståkningsförbundet och Svenska Skolidrottsförbundet – var kvinnodominerade såtillvida att andelen män understeg 40 procent. I resterande 42 förbund var situationen den motsatta, det vill säga att andelen kvinnor understeg 40 procent. Idrottsrörelsens sammansättning är alltså betydligt mer jämställd bland de aktiva medlemmarna än på förbundsstyrelsenivå (jämför indikator 1.1 tabell 4.1.2).

Tabell 4.3.6. Kvinnor och män i specialidrottsförbundens centrala styrelser år 2010, grupperade

	Antal förbund	%
Kvinnodominerade förbund (andelen kvinnor överstiger 60 procent)	2	3
Jämställt (båda kön uppgår till minst 40 procent)	25	36
Mansdominerade förbund (andelen män överstiger 60 procent)	42	61
Totalt	69	100

Källa: Specialidrottsförbunden

Tabellerna 4.3.7 och 4.3.8 redovisar specialidrottsförbund med en majoritet kvinnor i sina förbundsstyrelser samt förbund med endast en eller inga kvinnor i sina förbundsstyrelser.

Tabell 4.3.7. Specialidrottsförbund med en majoritet kvinnor i sin styrelse år 2010

Förbund	Män	Kvinnor	Summa
Konståkningsförbundet	2	7	9
Korpen	5	6	11
Gymnastikförbundet	4	5	9
Orienteringsförbundet	4	5	9
Ridsportförbundet	4	5	9
Skolidrottsförbundet	2	5	7
Rugbyförbundet	3	4	7

Källa: Specialidrottsförbunden

Tabell 4.3.8. Specialidrottsförbund med en eller inga kvinnor i sina styrelser

Förbund	Män	Kvinnor	Summa
Biljardförbundet	7	0	7
Bob- och Rodelförbundet	7	0	7
Baseboll- och Softbollförbundet	6	1	7
Brottningsförbundet	6	1	7
Castingförbundet	4	1	5
Landhockeyförbundet	5	1	6
Motorcykelförbundet	7	1	8
Racerbåtförbundet	7	1	8
Sportdykarförbundet	6	1	7
Squashförbundet	5	1	6

Källa: Specialidrottsförbunden

I tabell 4.3.9 nedan redovisas specialidrottsförbundens styrelseledamöter fördelade på kön och ålder. Resultatet visar att kvinnor dominerar starkt i den yngsta ålderskategorin (< 30 år). I övriga åldersgrupper utgör männen en stark majoritet. I åldersspannet 30–60 år är de manliga ledamöterna ungefär dubbel så många som de kvinnliga ledamöterna. Bland ledamöter över 60 år återfinns endast 8 kvinnliga ledamöter och 79 manliga ledamöter.

Tabell 4.3.9. Styrelseledamöter och ålder i absoluta tal och procent av ålderskategori (anges inom parentes) år 2010

Ålder	Kvinnor	Män	Totalt
< 30 år	33 (70)	14 (30)	47
30–45 år	61 (37)	103 (63)	164
45–60 år	81 (34)	155 (66)	236
> 60 år	8 (9)	79 (91)	87
Totalt	183 (34)	351 (66)	534

Källa: Specialidrottsförbunden

En viktig fråga är givetvis hur den ojämna åldersfördelningen ska tolkas. En möjlig tolkning är att andelen unga kvinnor indikerar en positiv utveckling där idrottsrörelsens styrelsesammansättning successivt kommer att bli alltmer jämställd. Men det förutsätter att de unga kvinnliga styrelseledamöterna förblir kvar i förbunds-

styrelserna. Ett mer negativt scenario är att strukturella eller samhällsliga orsaker ligger bakom att andelen kvinnor minskar i takt med ökad ålder. I sådana fall är det inte lika självklart att obalansen kommer att minska över tid.

En jämförelse med 2009 års uppgifter visar inga större förändringar – förutom i ett avseende. I kategorin ledamöter över 60 år har antalet kvinnor fördubblats från fyra (2009) till åtta (2010). Samtidigt har antalet manliga ledamöter över 60 minskat från 89 (2009) till 70 (2010).

Indikator 3.5 Kostnader för idrottsutövande

Precisering: Individens utgifter för idrottsrelaterade avgifter och utrustning

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Tabell 4.3.10. Fråga: Hur mycket pengar i kronor lägger Du ner på utrustning och avgifter till dig själv under ett kalenderår? Skattning av andel personer i riket (%) år 2010

	0	1–500	501–1000	1001–2000	2001–4000	> 4001
TOTALT						
7–70 år	19,4	15,8	13,2	15,3	18,5	17,8
Kön						
Män	19,8	14,2	12,3	14,4	20,1	19,2
Kvinnor	19,1	17,4	14,1	16,1	16,9	16,6
ÅLDER						
7–14	9,0	14,5	13,9	18,8	21,0	22,8
15–19	16,9	16,4	8,7	19,7	16,4	21,9
20–29	14,2	15,2	14,4	12,1	25,2	19,0
30–39	15,6	15,1	13,9	14,3	19,7	21,5
40–49	16,8	14,7	13,9	16,3	18,6	19,7
50–59	25,3	15,1	13,4	17,4	16,7	12,0
60–70	33,2	19,1	12,2	12,0	12,1	11,5
UTBILDNING						
Förgymnasial	22,6	16,2	12,4	15,9	16,8	16,1
Gymnasial	22,5	17,1	13,9	13,6	17,0	16,0
Eftergymnasial	11,3	13,4	13,1	16,8	22,7	22,5

	0	1–500	501–1000	1001–2000	2001–4000	> 4001
HUSHÅLLSINKOMST (tkr)						
0–119	31,2	18,8	11,1	8,1	17,6	13,2
120–199	33,7	24,4	10,6	12,5	11,1	7,7
200–299	23,2	19,3	15,3	12,9	18,8	10,4
300–399	19,6	17,0	13,0	14,9	15,3	20,2
400–499	18,0	15,6	12,6	17,4	18,5	17,7
500–599	10,6	16,4	18,5	22,0	19,6	12,7
600–699	11,5	8,0	12,3	18,2	25,8	24,2
700–	9,4	11,5	11,2	12,8	22,4	32,8
Ej uppgift	44,2	13,4	11,2	19,0	8,8	3,5

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

I RF:s urvalsundersökning Svenska folkets tävlings- och motionsvanor ingår även uppgifter om människors kostnader för idrottsrelaterad utrustning och avgifter (7–70 år). Resultatet för år 2010 redovisas i tabell 4.3.10. En första iakttagelse rör den stora spännvidden. En förhållandevis stor grupp, drygt 35 procent, av samtliga tillfrågade uppgav sig nämligen ha små eller inga idrottsrelaterade utgifter (< 500 kronor). Men ungefär lika många (36 procent) sade sig ha utgifter på två tusen kronor eller mer. Inte förvånande utgör de yngre och äldre ålderskategorierna varandras spegelbilder, såtillvida att unga (7–14 år) utmärker sig med att ha höga idrottsutgifter (minst 1 000 kronor om året) medan personer över 60 år uppger sig ha lägst kostnader. I fråga om kön framkommer att män har något högre utgifter än kvinnor. Slutligen går det även att urskilja vissa socioekonomiska tendenser, såsom att personer med eftergymnasial utbildning har högre utgifter för idrott än personer med enbart gymnasieutbildning. Likaså ökar utgifterna i takt med ökad hushållsinkomst.

Målområde 4: Skolning i demokrati, ansvarstagande och etik

Målområdet behandlar frågan om i vilken mån idrotten ger deltagarna möjlighet till demokrati och inflytande, huruvida idrotten bidrar till utvecklingen av en god etik, det sociala ledarskapets betydelse med mera.

En viktig utgångspunkt för statens idrottspolitik är antagandet att föreningsidrotten genererar så kallade positiva externa effekter i form av demokrati, jämställdhet och sunda etiska ideal. Detta är därför självklara aspekter i ett indikatorsystem om effekterna av statens stöd till idrotten. Problemet är bara att direkta orsakssamband mellan idrottsutövning och olika former av socialiserande effekter är synnerligen svåra att vetenskapligt belägga. Särskilt problematiskt är det att använda befintlig statistik för att bedöma människors subjektiva upplevelser av exempelvis inflytande och delaktighet. Samtliga indikatorer i detta målområde måste därför betraktas som förhållandevis trubbiga mätinstrument.

Målområde 4 innehåller tre indikatorer. De första två mäter ledaruppdrag och utbildning utifrån antagandet att förtroendeuppdrag och studiecirkel stärker de ungas inflytande och delaktighet. Den tredje indikatorn avser dopningsförseelser som mått på etik inom idrotten.

Indikator 4.1 Ungdomar och uppdrag som ledare

Precisering: Antal/andel barn och ungdomar (7–19 år) med uppdrag som ledare, tränare, styrelsemedlem eller motsvarande i en idrottsförening

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Ett sätt att mäta ungdomars delaktighet och inflytande inom idrotten är att studera huruvida de innehar olika former av uppdrag som ledare, tränare eller styrelseledamot. En sådan fråga ingår i RF:s årliga studie *Svenska folkets tävlings- och motionsvanor* (jämför med indikator 1.4). I 2010 års undersökning uppgav 102 000 unga att de hade olika former av ledaruppdrag (tabell 4.4.1). Det motsvarar närmare fem procent av samtliga i befolkningen inom åldersspannet 7–19 år. Föga förvånande var det framför allt äldre ungdomar som gjorde insatser som ideella ledare (66 procent tillhörde ålderskategorin 15–19 år).

Tabell 4.4.1. Unga som uppger att de är aktiva som ledare, tränare, styrelsemedlem eller liknande i en idrottsförening år 2010. Skattning av antalet personer i riket. I procent anges andel av ålderskategori.

Ålder	2010	%
7–14	35 000	3,5
15–19	68 000	6,6
Summa	102 000	4,9

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Indikator 4.2 Ideella ledares utbildning

Precisering: Antalet arrangemang, deltagare och utbildningstimmar i SISU:s studieverksamhet

Uppgiftslämnare: SISU Idrottsutbildarna

Källa: SISU Idrottsutbildarna

Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna är idrottens studie- och utbildningsorganisation. Verksamheten finansieras genom statsanslag över Utbildningsdepartementets budget samt via bidrag från landsting och kommuner. SISU:s statliga stöd regleras således inte i regeringens särskilda förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet. Förbundets aktiviteter ingår följaktligen inte heller i Centrum för idrottsforskningens uppföljningsuppdrag rörande statens idrottspolitik. Samtidigt utgör omfattningen på SISU:s studieverksamhet ett intressant mått på idrottsrörelsens insatser för att utbilda sina ideella ledare. I tabell 4.4.2 redovisas därför antalet arrangemang, deltagare och utbildningstimmar i SISU:s studieverksamhet under perioden 2005–2010.

Tabell 4.4.2. Arrangemang, deltagare och utbildningstimmar i SISU:s studieverksamhet år 2005–2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Arrangemang	72 638	68 826	69 002	67 613	83 647	95 234
Deltagare	602 929	567 740	561 839	547 917	670 870	762 855
Studietimmar	1 446 526	1 339 326	1 311 187	1 196 140	1 388 947	1 543 321
Andel kvinnor (%)	41,1	41,8	42,3	45,4	45,6	44,8

Källa: SISU Idrottsutbildarna

SISU:s studieverksamhet minskade kontinuerligt under perioden 2005–2008. Såväl antalet arrangemang som deltagare uppvisade en nedåtgående trend. Trenden bröts däremot år 2009 och vände uppåt. Enligt uppgifter från SISU är ökningen främst ett resultat av ökade statsbidrag sedan år 2007. Under år 2010 har ökningen fortsatt, med följderna att antalet arrangemang, deltagare och studietimmar är det högsta hittills under hela 2000-talet.

Indikator 4.3 Dopning

Precisering: Antal dopningsprov och bestraffade i Sverige fördelat på dopningsklass, kön och idrottsnivå

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Antidopinggruppen

I Sverige är det RF som ansvarar för antidopningarbetet. Verksamheten är brett upplagd och inkluderar ett stort antal aktörer. Den av RF-stämman valda Dopningkommissionen utgör ett expertorgan som övervakar att idrottens regelverk efterlevs och anmäler förseelser mot dopningsreglerna till berörda specialidrottsförbund. För det operativa arbetet svarar RF:s särskilda antidopinggrupp. Det är dessa tjänstemän som genomför själva kontrollprogrammet, reviderar listan över dopningklassade läkemedel, handlägger bestraffningsärenden med mera. Till sin hjälp har de 79 legitimerade dopningkontrollansvariga funktionärer. I bestraffningsfrågor finns Dopingnämnden för domar i första instans och Riksidrottsnämnden som högsta beslutande organ. Vidare kan tilläggas att alla specialförbund har egna antidopningsprogram och att även RF:s 21 distriktsförbund arbetar förebyggande mot dopning.⁶

För år 2010 avsatte regeringen ett anslag på 26 miljoner kronor för insatser mot dopning. RF:s insatser på området bör därför inkluderas i en uppföljning av statens idrottspolitik. Dopning är dessutom ett tydligt brott mot idrottens regelverk (och ofta även mot svensk lagstiftning), vilket motiverar att använda dopningsförseelser som indikator för etiken inom idrottsrörelsen. Samtidigt är det så att RF:s statistik i fråga om dopningsprover och bestraffningar i första hand speglar den egna antidopningsverksamheten – det är inte ett mått på det allmänna bruket av dopningsmedel inom varken idrottsrörelsen eller i det omgivande samhället. Antalet kontroller styrs nämligen av Dopningkommissionen utifrån bedömningar av behov och tillgången av medel. Därtill är kontrollerna inte slumpvisa, utan främst

⁶ För uppgifter om antidopingverksamheten i Sverige, se Riksidrottsförbundets hemsida (www.rf.se).

inriktade på elitidrottare och till sådana idrotter där dopning anses ge förbättrad tävlingsprestation.

Med dessa reservationer kan det konstateras att RF genomförde 3 950 dopningkontroller under år 2010. Totalt fälldes 40 personer för dopningförseelse. I tabell 4.4.3 redovisas antalet dopningsprov och bestraffade i Sverige under den senaste tioårsperioden. En jämförelse av bestraffningar och kön visar att en stor majoritet av de idrottare som fällts för dopningsbrott under hela tidsperioden varit män (96,6 procent).

Tabell 4.4.3. Antal dopningsprov och bestraffade i Sverige år 2000–2010

År	Antal prov	Antal bestraffade män	Antal bestraffade kvinnor	Antal bestraffade totalt	Andel bestraffade (%)
2000	1 854	6	0	6	0,3
2001	2 545	17	1	18	0,7
2002	3 036	8	1	9	0,3
2003	3 510	9	2	11	0,3
2004	4 046	18	0	18	0,4
2005	4 015	18	0	18	0,4
2006	3 556	17	1	18	0,5
2007	3 601	18	0	18	0,5
2008	3 607	23	1	24	0,7
2009	3 568	28	1	29	0,8
2010	3 950	40	0	40	1,0
Totalt	37 288	202	7	209	0,6

Källa: Antidopinggruppen

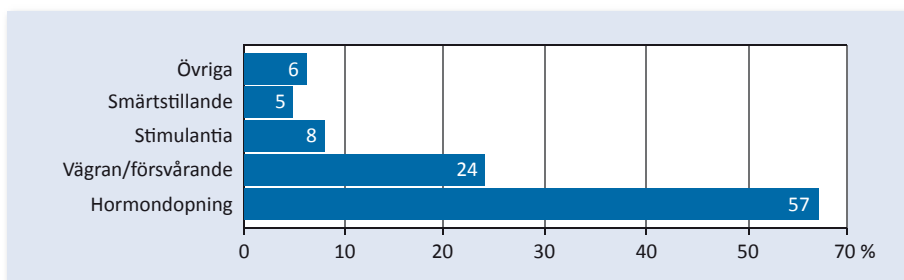
RF sammanställer även uppgifter om den idrottsliga nivå som de bestraffade befinner sig på. Resultatet, tabell 4.4.4, visar att en majoritet (57,3 procent) av de bestraffade under perioden 2002–2010 tillhör kategorin motionärer, det vill säga individer som inte deltar i tävlingssammanhang. Näst störst med 25,9 procent är gruppen elitidrottare (tävlade i individuell gren internationellt eller i landslag och spelare inom lagbollsporters högsta serier och landslag) följt av dem som är tävlingsaktiva på lägre nivå (tävling) med 16,8 procent av de bestraffade.

Tabell 4.4.4. Antal bestraffade dopningsfall fördelat på idrottsnivå år 2002–2010

År	Elit	Tävling	Motion
2002	2	3	4
2003	2	3	6
2004	5	3	10
2005	4	2	12
2006	11	0	7
2007	4	5	9
2008	6	3	15
2009	3	6	20
2010	11	6	23
Totalt	48	31	106

Källa: Antidopinggruppen

I figur 4.4.1 nedan redovisas andel dopningsfall under perioden 1981–2010 fördelat på dopningsklass. Det kan konstateras att hormondopning står för majoriteten av redovisade fall under perioden.

Figur 4.4.1. Andel dopningsfall år 1981–2010, fördelad på dopningsklass, angiven i procent

Källa: Antidopinggruppen

Målområde 5: Idrotters internationella konkurrenskraft

Målområdet behandlar frågan i vilken mån svensk idrott på elitnivå kan hävda sig i internationella sammanhang.

Under år 2011 har Centrum för idrottsforskning (CIF) i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad analys av det samlade elitstödet utformning och verkan. Uppdraget redovisas i rapporten *För framtids segrar – en analys av det svenska elitidrottssystemet*. I inledningen av den här rapporten finns även en sammanfattning.

Att CIF följt upp statens elitidrottspolitik sammanhänger med att elitidrott sedan år 2009 är inskrivet som ett särskilt mål i regeringens förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet. Av samma skäl utgör även elitidrott ett eget målområde i indikatorsystemet. I målområdet *Idrotters internationella konkurrenskraft* ingår sammanlagt fem indikatorer. De omfattar en rad skilda aktiviteter och prestationer på elitidrottens område från medaljer i internationella idrottstävlingar till deltagande i talangutvecklingsprogram och antalet studenter vid landets riksidrotts-gymnasier.

Indikator 5.1 Medaljer i internationella mästerskap

Precisering: Antalet erhållna medaljer i internationella mästerskap

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet, Sveriges Olympiska Kommitté, Svenska Handikappidrottsförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté

Källa: Specialidrottsförbunden, Sveriges Olympiska Kommitté och Svenska Handikappidrottsförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté

I indikator 5.1 redovisas svenska idrottsprestationer i internationella mästerskap. Redogörelsen görs med förbehållet att det är svårt att jämföra idrottsliga prestationer såväl mellan nationer som mellan idrotter. För en mer ingående diskussion om denna problematik, se rapporten *För framtids segrar – en analys av det svenska elitidrottssystemet*, kapitel 1.

Inledningsvis finns det skäl att redovisa omfattningen av elitidrott på landslagsnivå. Det är möjligt att göra som en följd av att RF har ökat sin statistikinsamling sedan år 2009 på grund av den särskilda elitsatsning som inleddes samma år. Uppgifterna i tabell 4.5.1 visar att de landslagsaktiva år 2010 uppgick till 3 024 personer. Deltagarna i VM eller motsvarande var något färre: 2 278 individer. Vidare var andelen kvinnor 37 procent av de svenska deltagarna i VM eller motsvarande

år 2010, medan männen utgjorde 63 procent. Den könsmässiga fördelningen på landslagsnivå är alltså något sämre än fördelningen bland idrottsrörelsens aktiva medlemmar i sin helhet (där kvinnor år 2010 uppgick till 45 procent och männen till 55 procent). En jämförelse med 2009 års data uppvisar inga större skillnader.

Tabell 4.5.1. Elitaktiva på landslagsnivå år 2009–2010

År	Antal landslagsaktiva	Deltagare i VM eller motsvarande	Kvinnor/män som deltagit i VM eller motsvarande
2009	3 094	2 259	862/1 397
2010	3 024	2 278	848/1 430

Källa: Specialidrottsförbunden

Det är långt ifrån självklart att använda medaljer och resultat som mått på ett lands elitidrottsliga kapacitet. En förklaring till detta är att långt ifrån alla idrotter arrangerar årliga världsmästerskap eller motsvarande tävlingar. En uppräknig av de medaljer eller prestationer som uppnåtts under ett specifikt år kan därmed ge en missvisande bild av nationens reella idrottskapacitet eftersom det finns landslagstrupper som inte har tävlat. Därmed har de inte heller haft någon chans att utmärka sig. I tabell 4.5.2 nedan redovisas därför två olika mått. Först redovisas svenska landslagstruppers samlade medaljskörd i VM eller motsvarande under perioden 2006–2009. Måttet är utformat så att alla landslagstrupper därmed har fått en möjlighet att redovisa resultatet från sitt senaste stora mästerskap. Därefter redovisas antalet svenska medaljer under år 2010. I det senare måttet ingår endast resultatet från 167 av 244 svenska landslagstrupper. Av detta följer att 77 landslag, motsvarande ungefär en tredjedel av samtliga landslagstrupper, inte deltog i något världsmästerskap eller motsvarande under det året.

Tabell 4.5.2. Svenska medaljer i VM eller motsvarande år 2006–2009 samt 2010

	2006–2009	2010
Guld	80	71
Silver	79	58
Brons	77	74
Totalt	236	203

Källa: Specialidrottsförbunden

Uppgifterna vittnar om att det finns många idrotter där Sverige tar medalj i högsta internationella konkurrens. Resultaten är däremot inte jämt fördelade. Av sammanlagt 232 landslag som deltog i VM eller motsvarande under perioden 2006–2009 blev 149 trupper (64 procent) utan medalj.

I tabell 4.5.3 redovisas de förbund som tog flest medaljer i VM eller motsvarande år 2010.

Tabell 4.5.3. Specialidrottsförbund med flest medaljer i VM eller motsvarande år 2010

Förbund	Medaljer
Racerbåtförbundet	20
Handikappidrottsförbundet	19
Skidförbundet	15
Mångkampsförbundet	13
Budoförbundet	11
Bågskytteförbundet	10
Brottningsförbundet	9
Dövidrottsförbundet	9
Seglarförbundet	9
Orienteringsförbundet	8
Taekwondoförbundet	8

Källa: Specialidrottsförbunden

Flest medaljer tog Svenska Racerbåtsförbundet: sammanlagt tolv guld, fyra silver och fyra brons i grenar som jet ski, offshore, rundbana och thundercat. Därefter följer Svenska Handikappidrottsförbundet med goda resultat för trupperna i simning och sportskytte.

Ett gemensamt kännetecken för förbunden är att de har många separata landslagstrupper – och därmed även många mästerskap att delta i. Som exempel organiserar Svenska Handikappidrottsförbundet hela 17 egna landslagstrupper, medan Svenska Skidförbundet har tolv separata landslag. I tabell 4.5.4 redovisas de landslagstrupper som tog flest medaljer år 2010.

Tabell 4.5.4. Landslag som tog flest medaljer under år 2010

Förbund	Landslag		Medaljer
Mångkampsförbundet	Orienteringsskytte	Dam & Herr	13
Handikappidrottsförbundet	Simning	Dam & Herr	10
Budoförbundet	Submission wrestling	Dam & Herr	8
Dövidrottsförbundet	Bowling	Dam & Herr	8
Taekwondoförbundet	ITF	Dam & Herr	8
Brottningsförbundet	Damer	Dam	7
Handikappidrottsförbundet	Sportskytte	Dam & Herr	7
Skidförbundet	Längd	Dam & Herr	7
Seglarförbundet	Icke-olympiska	Dam & Herr	6
Skidförbundet	Skidorientering	Dam & Herr	6
Styrkelyftförbundet	Bänkprens	Dam & Herr	6

Källa: Specialidrottsförbunden

Tabell 4.5.4 visar att landslaget i orienteringsskytte tog 13 medaljer varav fem guld, fyra silver och fyra brons. Därefter följer ytterligare tio landslag, vilka alla tog fler än fem medaljer i VM eller motsvarande.

RF:s data medger inte analyser över tid. Det gör däremot SOK:s statistik. Tabell 4.5.5 och 4.5.6 redovisar antal placeringar vid sommar- och vinterspel från år 1998 till 2010.

Tabell 4.5.5. Sveriges resultat vid sommar-OS år 2000–2008

Olympiska spel	Svenska deltagare	Placering							
		1:a	2:a	3:e	4:e	5:e	6:e	7:e	8:e
2000 Sydney	158	4	5	3	5	2	6	4	3
2004 Aten	115	4	1	2	8	5	2	1	4
2008 Peking	123	0	4	1	5	5	4	3	9

Källa: Sveriges Olympiska Kommité

Tabell 4.5.6. Sveriges resultat vid vinter-OS år 1998–2010

Olympiska spel	Svenska deltagare	Placering							
		1:a	2:a	3:e	4:e	5:e	6:e	7:e	8:e
1998 Nagano	99	0	2	1	2	1	4	3	2
2002 Salt Lake City	102	0	2	4	4	2	2	2	2
2006 Turin	105	7	2	5	4	3	4	0	5
2010 Vancouver	105	5	2	4	8	3	2	3	3

Källa: Sveriges Olympiska Kommité

Tabellerna vittnar om att många svenska elitidrottare och lag konkurrerar om medaljer i olympiska sammanhang. En jämförelse mellan de svenska OS-truppernas storlek och antalet placeringar upp till 8:e plats visar dessutom en positiv utvecklingskurva. I både sommar- och vinterspelen har andelen prestationer (mätt i placeringar 1–8) ökat i relation till svenska deltagare. I sommar-OS minskade den svenska truppen från 158 deltagare i Sydney år 2000 till 123 i Peking år 2010. Antalet placeringar 1–8 förblev däremot i det närmaste konstant (en minskning från 32 till 31 placeringar). I vinterspelen fördubblades antalet placeringar bland de åtta främsta från 15 stycken vid OS i Nagano år 1998 till 30 placeringar i Vancouver år 2010 – och detta samtidigt som antalet svenska deltagare inte ökade mer än från 99 till 105 personer.

I tabell 4.5.7 redovisas antal svenska deltagare samt resultat vid paralympiska sommar- respektive vinterspel under perioden 1998–2010. Tabellen visar att både antalet deltagare och nationer ökat markant sedan år 1988 – och därmed även konkurrensen om medaljer. För svenskt vidkommande går den här trenden även att utläsa i förlorade positioner i den sammanlagda nationsplaceringen och i antalet erhållna medaljer. En jämförelse mellan sommar- respektive vinterspelen vittnar om att svenska paralympier tagit flest medaljer under sommarspelen. Samtidigt ska det tilläggas att antalet idrottsgrenar är betydligt fler på det paralympiska sommarprogrammet än vid vinterspelen (20 mot 5).

Tabell 4.5.7. Sveriges resultat i Paralympics år 1988–2010

	Antal deltagare och nationer	Sveriges nationsplacering	Svenska medaljer		
			1:a	2:a	3:a
Paralympiska sommarspel					
2008 Peking	3 900/146	24	5	3	4
2004 Aten	3 800/136	21	8	7	6
2000 Sydney	3 800/122	29	5	6	10
1996 Atlanta	3 200/103	13	12	14	11
1992 Barcelona	3 100/82	17	7	22	9
1988 Seoul	3 000/61	6	42	38	22
Paralympiska vinterspel					
2010 Vancouver	600/45	17			2
2006 Turin	500/39	19			1
2002 Salt Lake City	416/36	19		6	3
1998 Nagano	571/32	19		1	5
1994 Lillehammer	500/31	8	3	3	2
1992 Albertville	450/24	12	1	1	1
1988 Innsbruck	397/22	9	3	7	5

Källa: Svenska Handikappidrottsförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté

Indikator 5.2 Medaljkapacitet i skilda idrotter

Precisering: Antal elitaktiva/lag (medaljpositioner) med kapacitet att ta medalj i OS eller VM fördelat på kön respektive vinter/sommaridrott

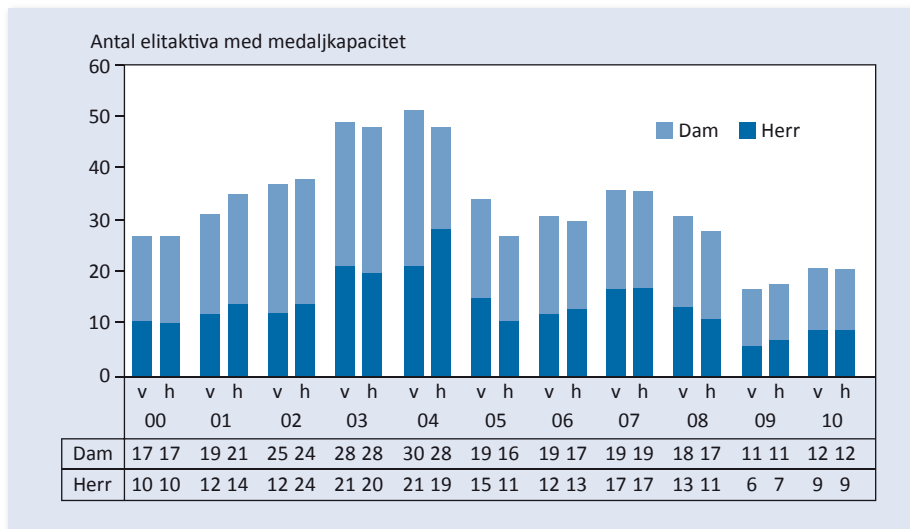
Uppgiftslämnare: Sveriges Olympiska Kommitté

Källa: Sveriges Olympiska Kommitté

SOK använder måttet medaljkapacitet för att bedöma svenska elitaktivas potential till medalj i internationella tävlingssammanhang. Måttet är framåtblickande, men baseras på tidigare genomförda prestationer. Med medaljkapacitet avses nämligen personer som tagit medalj i högsta internationella konkurrens ett flertal gånger under den senaste tvåårsperioden.

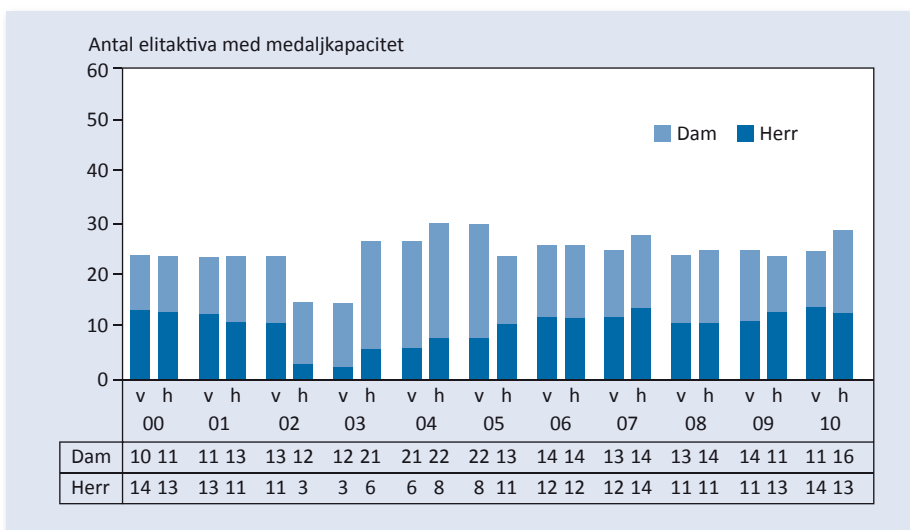
I figur 4.5.1 och 4.5.2 redovisas medaljkapaciteten hos svenska olympiska idrotter under perioden 1999–2010 (fördelat på höst och vår). Resultatet visar att Sverige under det senaste årtiondet haft fler personer med medaljkapacitet i olympiska

sommaridrotter än i olympiska vinteridrotter. I sommaridrotter har däremot medaljkapaciteten minskat sedan åren 2003–2004. I vinteridrotter har antalet elitaktiva med medaljkapacitet legat förhållandevis stabilt på mellan 24 och 30 personer under hela perioden.

Figur 4.5.1. Medaljkapacitet i olympiska sommaridrotter, damer och herrar (v=vår, h=höst)

Källa: Sveriges Olympiska Kommitte

Figur 4.5.2. Medaljkapacitet i olympiska vinteridrotter, damer och herrar (v=vår, h=höst)

Källa: Sveriges Olympiska Kommitte

Indikator 5.3 Kostnader för landslagsverksamhet

Precisering: Specialidrottsförbundens utgifter för landslagsverksamhet inklusive förberedelse för landslagsverksamhet

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbunden

År 2010 redovisade RF:s specialidrottsförbund med landslagsverksamhet en total omsättning på 1 454 625 703 kronor. Samma år redovisade förbunden landslagskostnader på 371 053 871 kronor. Det motsvarande 25 procent av förbundens totala omsättning. Ett ytterligare jämförelsemått är det totala SF-stödet som år 2010 uppgick till 447 061 000. Därmed sagt att förbunden hade sammanlagda landslagskostnader som motsvarade 83 procent av deras totala statliga stöd.

Men kostnaderna är inte jämnt fördelade mellan förbunden. I tabell 4.5.8 redovisas de fem förbund med högst respektive lägst landslagskostnader år 2010. Störst utgifter hade Svenska Fotbollförbundet med 119 miljoner kronor. Minst utgifter hade Svenska Racerbåtsförbundet med 207 000 kronor.

Tabell 4.5.8. Specialidrottsförbund med högst respektive lägst kostnader för landslagsverksamhet år 2010

Högst kostnader		Lägst kostnader	
Fotbollförbundet	119 000 000	Racerbåtsförbundet	207 000
Skidförbundet	56 513 000	Sportdykarförbundet	213 000
Ishockeyförbundet	34 708 000	Dartförbundet	264 000
Ridsportförbundet	19 151 000	Isseglarförbundet	305 000
Friidrottsförbundet	16 600 000	Frisbeesportförbundet	333 929

Källa: Specialidrottsförbunden

Ett ytterligare sätt att åskådliggöra de stora skillnaderna i specialidrottsförbundens landslagskostnader är att gruppera förbunden i olika utgiftskategorier. Resultatet visas i tabell 4.5.9. Av tabellen framgår att de fem förbund med störst landslagskostnader svarar för hela 56,9 procent av samtliga 65 förbunds utgifter. Dessa förbund har en sammantagen landslagskostnad på 211 miljoner kronor. Den stora majoriteten förbund har emellertid betydligt lägre utgifter. Hela 49 stycken har utgifter som understiger fem miljoner kronor.

Tabell 4.5.9. Specialidrottsförbundens kostnader för landslagsverksamhet år 2010, grupperade

Kostnader	Antal förbund	Totala kostnader i varje kategori (kr)	Varje kategoris andel av totala kostnader (%)
< 15 miljoner	5	211 264 000	56,9
10–15 miljoner	3	38 673 001	10,4
5–10 miljoner	8	59 264 091	16,0
1–5 miljoner	32	53 079 588	14,3
> 1 miljon kr	17	8 773 191	2,4
Totalt	65	371 053 871	100

Källa: Specialidrottsförbunden

Ett förbunds landslagskostnader är givetvis avhängigt dess totala ekonomi. Att exempelvis Svenska Fotbollförbundet har störst utgifter (119 miljoner kronor) sammanhänger följaktligen med att fotboll är en populär idrott med stora inkomster via publikintäkter, reklamavtal och så vidare. Men samtidigt utgör landslagskostnaderna en relativt begränsad del av förbundets samlade totala omsättning på drygt 317 miljoner kronor (cirka 38 procent). En följdfråga blir därmed hur de andra förbunden prioriterar sina landslag i relation till övriga verksamheter. I tabell 4.5.10 redovisas de förbund med högst respektive lägst andel landslagskostnader i relation till sin totala omsättning.

Tabell 4.5.10. Specialidrottsförbund med hög respektive låg andel landslagskostnader i relation till total omsättning år 2010

Förbund med hög andel kostnader	Omsättning (kr)	Kostnader (kr)	%	Förbund med låg andel kostnader	Omsättning (kr)	Kostnader (kr)	%
Flygsport	4 586 127	4 500 000	98	Sportdykning	5 241 724	213 000	4
Draghund	1 973 613	1 232 800	62	Bilsport	30 214 610	2 000 000	7
Landhockey	1 338 764	836 000	62	Racerbåt	2 121 819	207 000	10
Fäktning	5 299 159	3 127 000	59	Dövidrott	5 697 427	690 000	12
Skidor	100 431 000	56 513 000	56	Orientering	54 187 000	7 239 700	13
Vattenskidor/ wakeboard	1 875 213	1 005 044	54	Golf	89 000 796	12 436 451	14
Judo	6 208 832	3 143 868	51	Gymnastik	31 218 671	4 504 000	14
Boxning	6 338 375	3 033 185	48	Gång/ vandring	3 672 692	500 000	14
Mångkamp	3 002 238	1 440 000	48	Motorcykel/ snöskoter	25 115 009	3 500 000	14
Konståkning	10 197 790	4 820 000	47	Boule	5 371 000	798 000	15

Källa: Specialidrottsförbunden

Sammanlagt sju förbund redovisade att landslagskostnaderna översteg hälften av deras samlade utgifter. Mest utmärkande var Flygsportförbundet, som redovisade landslagsrelaterade kostnader motsvarande nästan hela förbundets totala omsättning. Uppgiften ska ses som en markering från förbundets sida av att stor del av de landslagsutgifterna bekostas av de elitaktiva själva. För de allra flesta var dessa kostnader emellertid betydligt lägre. Hela 42 av 65 förbund uppgav exempelvis att landslagsverksamheten understeg en tredjedel av förbundets totala omsättning.

Indikator 5.4 Deltagare i talangutvecklingsverksamhet

Precisering: Antal deltagare i förbundsövergripande elitsatsningar

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet och Sveriges Olympiska Komité

Källa: Den samlade elitsatsningen och SOK:s topp- och talangprogram

Indikator 5.4 mäter antalet deltagare i förbundsövergripande elitsatsningar. I tabell 4.5.11 nedan redovisas antal aktiva och lag som under år 2010 tilldelades så kallat riktat stöd ur den samlade elitsatsningen. Stödet är behovsprövat och utdelas till de allra bästa aktiva/lagen, för att ge dessa möjligheter att konkurrera om

medaljer i den absoluta världstoppen. Totalt sett rör det sig om 433 personer som tilldelades stöd, varav 179 (41 procent) var kvinnor och 254 (59 procent) var män. Läs mer om den samlade elitsatsningen i kapitel 2.

Tabell 4.5.11. Antal elitaktiva som tilldelats riktat stöd ur den samlade elitsatsningen år 2010

	Kön	Aktiva i olympiska idrotter	Aktiva i paralympiska idrotter	Aktiva i icke-olympiska idrotter
Individuella idrotter	Herrar	22	12	49
	Damer	24	5	26
Lagidrotter	Herrar	42	6	123
	Damer	18	6	100
Summa		106	29	298

Källa: Den samlade elitsatsningen

Tabell 4.5.12. Antal lag som tilldelats riktat stöd ur den samlade elitsatsningen år 2010

Idrott	Antal lag
Olympiska idrotter	14
Paralympiska idrotter	2
Icke-olympiska idrotter	30

Källa: Den samlade elitsatsningen

Tabell 4.5.11 visar så kallade icke-olympiska idrotter fick störst del av det riktade elitstödet år 2010 mätt i antalet individer. Bidragande till detta är att antalet lag i icke-olympiska grenar är större (tabell 4.5.12). En jämförelse av bidragets köns-mässiga fördelning visar att andelen kvinnor och män som tilldelats stöd i huvudsak motsvarar deras andel bland landslagsaktiva totalt sett. Det bör dock understrykas att tabell 4.5.11 endast redovisar antalet deltagare – inte hur stora belopp som elitaktiva och lag fick i riktat stöd.

Bilden av svensk talangutveckling kan kompletteras med antalet deltagare i SOK:s topp- och talangprogram år 2010 (tabell 4.5.13).

Tabell 4.5.13. Antal deltagare i SOK:s topp- och talangprogram år 2010

		Dam	Herr	Lag
Sommaridrotter	Talang	28	40	6
	Topp	9	12	0
Vinteridrotter	Talang	9	15	0
	Topp	7	16	1

Källa: SOK:s topp- och talangprogram

Indikator 5.5 Specialidrott i gymnasieskolan

Precisering: Antal flickor och pojkar vid riksrekryterande idrottsgymnasier

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Berörda specialidrottsförbund

För ungdomar på hög idrottslig nivå finns möjlighet att kombinera gymnasiestudier med en elitsatsning inom ramen för riksidrottsgymnasierna. Systemet är utformat så att studenterna läser ett nationellt gymnasieprogram, men utnyttjar studiemomentet *individuellt tillval* för den egna specialidrotten. I tabell 4.5.14 redovisas de riksidrottsgymnasiernas dimensionering under perioden 2005–2011, fördelat på två treårsperioder.

Tabell 4.5.14. Riksidrottsgymnasier (RIG), dimensionering angiven i antal

	2005–2008	2008–2011
Specialidrottsförbund	37	36
Anordnarkommuner	50	49
RIG-orter	62	58
Elever (per tre år)	1 136	1 297

Källa: Specialidrottsförbunden

Enligt RF fördelar flertalet specialidrottsförbund sina platser enligt principen att det underrepresenterade könet ska uppgå till minst 40 procent. Det finns däremot undantag. Som exempel tillämpas ett fritt urval för bilsport, ishockey och ridsport.

5. Centrum för idrottsforsknings verksamhet 2011

Centrum för idrottsforskning (CIF) har som uppgift att initiera, samordna, stödja och informera om forskning inom idrottens område samt att ansvara för uppföljning av statens stöd till idrotten. CIF skall också skapa förutsättningar för samarbete mellan forskare vid universitet och högskolor samt andra engagerade inom området.

Resultatredovisningen skall spegla hur verksamhetens prestationer har utvecklats med avseende på volym och kostnader. CIF har valt att redovisa antal beviljade tjänster (tabell 5.2) och forskningsanslag (tabell 5.5) som ett mått på uppgiften att *ge stöd och initiera idrottsforskning* samt antalet prenumeranter på tidningen Svensk Idrottsforskning (tabell 5.6) som ett volymmått på uppgiften att *informera om forskningen*.

Redovisningen av verksamhetens prestationer kommer fortsatt att utvecklas.

Stödja och initiera forskning

Kulturdepartementet och Utbildningsdepartementet finansierar CIF:s verksamhet (tabell 5.1). Dessutom tillkommer intäkter från bland annat prenumerationsavgifter för tidningen Svensk Idrottsforskning. Alla belopp redovisas i tusental kronor (tkr) om ej annat anges.

Tabell 5.1. Intäkter till CIF år 2008-2011

	2008	2009	2010	2011
Utbildningsdepartementet	6 386	6 504	6 721	6 737
Kulturdepartementet via Riksidrottsförbundet	13 000	13 000	16 000	16 000
Övriga intäkter (prenumerationer, böcker)	345	295	343	234
Summa	19 731	19 799	23 064	22 971

Att fördela forskningsmedel är en central del av CIF:s verksamhet. I tabell 5.2–5.5 och figur 5.1 redovisas hur medel fördelats under 2007–2011. Notera att utbetal-

ningen av bidragsmedel för en tjänst eller ett projektbidrag som beviljats stöd ett givet år påbörjas först påföljande år.

Tabell 5.1 visar att intäkterna från Kulturdepartementet via Riksidrottsförbundet år 2010 är betydligt högre än tidigare år. Orsaken är att CIF tilldelades uppdraget att ansvara för uppföljning av statens stöd till idrotten.

CIF:s styrelse har vid beviljandet av medel inför år 2011 valt att prioritera forskning med hög kvalitet inom de övergripande forskningsområdena: elitidrott, barn- och ungdomsidrott samt hbt (homo-, bisexuella och transpersoner) och idrott. Till forskningsområdet barn- och ungdomsidrott beviljades 637 000 kronor för tjänst och projektbidrag och till hbt och idrott 150 000 kronor till projekt. Till elitidrottsforskning beviljades 2 045 000 kronor i projektbidrag. Dessutom beviljades en heltidstjänst inom fysiologi, med inriktning elitidrott och med fokus på prestationsutveckling under år 2011, till professor Hans-Christer Holmberg på Mittuniversitetet och Vintersportcentrum i Östersund.

Tabell 5.2. Antal beviljade tjänster, fördelning mellan män och kvinnor och beräknad kostnad för tjänster för CIF under åren 2007-2011

År	Forskarstuderande, antal (kvinnor/män)	Nydisputerade, antal (kvinnor/män)	Heltidstjänst elitsatsning (kvinnor/män)	Totala beräknade kostnaden
2007	14 (7/7)	10.5 (5/6)	-	6 700 tkr
2008	12 (7/5)	13.5 (4/10)	-	7 500 tkr
2009	10.5 (4/7)	12 (4/8)	-	6 800 tkr
2010	15 (7/8)	11 (5/6)	1 (0/1) ¹	9 185 tkr
2011	15 (7/8)	12.5 (5/8)	1 (0/1)¹	9 182 tkr

¹ Beviljad våren 2011

De senaste åren har CIF i snitt stött 25 tjänster årligen och tabell 5.2 visar att under 2012 kommer totalt 28,5 tjänster stödjas varav 41 procent innehas av kvinnor.

CIF fördelar forskningsmedel inom tre ämnesområden samt till ideella, nationella föreningar/organisationer som bedriver verksamhet som är värdefull för svensk idrottsforskning (tabell 5.3).

Tabell 5.3. Projektbidrag beviljat per år, fördelat på ämnesområden

	2007	2008	2009	2010	2011
Humaniora och samhällsvetenskap inkl hbt projekt	3 245	3 420	3 300	3 348	3 645
Fysiologi, medicin och biomekanik	3 395	3 285	3 000	4 729	3 310
Traumatologi, ortopedi och rehabilitering	2 275	2 605	2 695	2 337	1 881
Organisationsstöd	260	260	260	300	290
Summa	9 175	9 570	9 255	10 714	9 126

Fördelningen av medel mellan ämnesområden baseras bland annat på söktrycket inom respektive område. Tabell 5.3 visar att ämnesområdena *Fysiologi, medicin och biomekanik* och *Traumatologi, ortopedi och rehabilitering* beviljades mindre projektbidrag år 2011 jämfört med året innan. En specifik satsning på hbt och idrott beviljades inom området *Humaniora och samhällsvetenskap* under 2011.

Tabell 5.4. Genomsnittlig bidragsstorlek beviljat per år (medelvärde)

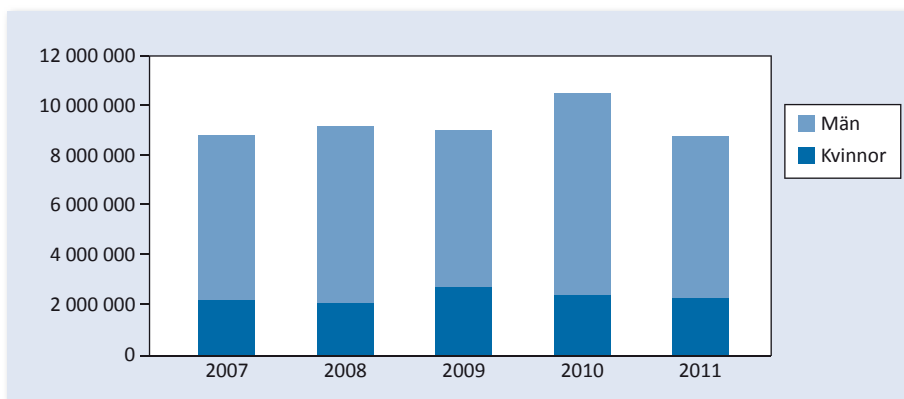
	2007	2008	2009	2010	2011
Humaniora och samhällsvetenskap	81	80	132	146	166
Fysiologi, medicin och biomekanik	87	117	111	135	150
Traumatologi, ortopedi och rehabilitering	91	100	100	97	65
Organisationsstöd	43	43	52	50	58

CIF:s styrelse har som ambition att ge högre bidragssummor till färre projekt. Tabell 5.4 visar en kraftig ökning av den genomsnittliga bidragsstorleken inom ämnesområdena *Humaniora och samhällsvetenskap* och *Fysiologi, medicin och biomekanik* under senare år. För ämnesområdet *Traumatologi, ortopedi och rehabilitering* har däremot den genomsnittliga bidragsstorleken minskat de senaste åren.

Tabell 5.5. Antal ansökningar om projektbidrag, per kön

	Totalt antal ansökningar (antal)			Beviljade ansökningar (antal)		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
2007	43	110	153	31	73	104
2008	53	90	143	23	74	97
2009	54	94	148	28	50	78
2010	61	108	169	24	58	82
2011	48	88	136	23	50	73

Tabell 5.5 visar att totala antalet ansökningar minskade något under 2011 jämfört med de senaste åren. Den totala beviljningsgraden år 2011 var 53 procent. Beviljningsgraden för kvinnor var 48 procent och för männen 57 procent.

Figur 5.1. Beviljade forskningsmedel till projekt, fördelat mellan kvinnor och män under åren 2007–2011, i kronor

Figur 5.1 visar att den totala summan beviljade forskningsmedel under år 2011 är tillbaka på samma nivå som år 2009. Den del som tilldelats kvinnliga forskare har minskat något sedan 2009.

Styrelsen har diskuterat varför kvinnor får mindre andel av forskningsmedlen än vad som står i proportion till antalet sökande. En förklaring är att flera män än kvinnor är seniora forskare (till exempel professorer) och därmed får högre kompetenspoäng vid bedömningen. Mera hypotetiska förklaringar är att de har större rutin på att skriva ansökningar och att projekten de söker för är mera omfattande. Ett aktivt arbete inom styrelsen för att både analysera och påverka detta förhåll-

lande pågår. Antalet sökande till tjänster på doktorand- och postdocnivå är högt bland kvinnor vilket kan vara en gynnsam faktor för framtiden.

Uppföljning av statens stöd till idrotten

CIF har under året arbetat med uppdraget att följa upp statens stöd till idrotten. Barnrättsperspektivet är det fördjupningsämne som regeringen tilldelade CIF för år 2010. En rapport lämnades in till Regeringskansliet i juni 2011 som bestod av en huvudrapport med uppföljning av indikatorer inom fem olika målområden och en fördjupad analys av barnrättsperspektivet i form av en antologi samt en forskningsrapport utförd av Mats Trondman. Under 2011 har två nya fördjupningsämnen tilldelats CIF. Dels att genomföra en fördjupad analys av det samlade elitstödet utformning och verkan samt övrig verksamhet som stärker idrottsutövarnes internationella konkurrenskraft, dels att CIF ska analysera i vilken omfattning idrottens organisation och verksamhet på alla nivåer medverkar till att uppfylla syftet med statsbidraget att människor med annan kulturell och etnisk bakgrund ska bli mer delaktiga i idrotten.

Effektivitet och samordning

Med syfte att effektivisera det operativa arbetet har en resultatorienterad process införts där mål och resultatvisioner i alla led har implementerats. Det digitala ansökningssystemet som infördes år 2010 har gått in i fas 2 under året för att ytterligare effektivisera handläggningen av forskningsansökningar. Fas 3 av utvecklingsarbetet beräknas vara klart under år 2012.

CIF har, i ett samarbete med de nordiska forskningsråden, avslutat Nordic Evaluation of Sport Sciences som initierades av Finlands Akademi och som finansierats av Nordforsk (se sidan 101). Projektet har haft för avsikt att utvärdera idrottsforskning i Norden inom flertalet discipliner, bland annat med avseende på kvalitet och förutsättningar för att bedriva forskning. En tryckt rapport med namnet *Sport Sciences in Nordic Countries* publicerades i början av år 2012. Dialog och diskussion om samarbete har även förts med CIF:s nordiska motsvarighet såsom Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning i Danmark samt representanter för forskning inom Norge och Finland i ett led att i framtiden stärka kvaliteten och idrottsforskningen i Norden.

Samverkan och dialog har även skett med andra organisationer såsom Riksidrottsförbundet (RF), Sveriges Olympiska Kommitté, Svenska Handikappidrottsförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté, Sveriges Kommuner och Lands-ting och World Village of Women Sports. Detta har bland annat resulterat i att CIF planerar att anordna konferenser tillsammans med några av dessa under år 2012.

Informationsverksamhet

I ett led att förbättra information och tillgänglighet av forskningsresultat från svensk idrottsforskning har CIF:s webbplats uppdaterats och en sökmotor har implementerats samt ett Twitter-konto har startats upp. Forskningsrapporter och tidigare publicerade nummer av Svensk Idrottsforskning (SVIF) från åren 2005 till 2011 har publicerats digitalt.

CIF har publicerat fyra nummer av tidningen SVIF och förändring i antal betalande prenumeranter under 2008-2011 redovisas i tabell 5.6.

Tabell 5.6. Antal betalande prenumeranter av SVIF

År	Antal prenumeranter av SVIF
2008	1 232
2009	874
2010	782
2011	712

Tabellen visar att antalet prenumeranter har minskat de senaste åren och en diskussion har förts i styrelsen om hur denna trend kan vändas. En läsarundersökning har även genomförts under året som kommer att fungera som underlag för framtida strategier för att öka antalet prenumeranter. Under året har även en ny layout implementerats.

Utöver publicering av tidningen har CIF arrangerat ett flertal konferenser under 2011. I mars genomfördes konferensen *Elitidrott och ledarskap* på Bosön och i samarbete med Ungdomsstyrelsen genomfördes en konferens i augusti om *HBT och idrott* i Stockholm. Tillsammans med bland annat RF genomfördes *Barn- och ungdomsforum: Idrott för barnets bästa* under två dagar i Malmö, där drygt 200 deltagare samlades för att diskutera barnidrott utifrån ett barnrättsperspektiv.

Utvärdering av nordisk idrottsforskning

Centrum för idrottsforskning och Vetenskapsrådet genomförde under år 2010-2011 en utvärdering av nordisk idrottsforskning i samarbete med nordiska kollegor (*Sport Sciences in Nordic Countries*). Finlands akademi var huvudkoordinator och Nordforsk finansierade projektet. Totalt ingick 97 forskningsenheter från Sverige, Norge, Finland, Danmark och Island som arbetar med allt från samhällsvetenskaplig till medicinsk forskning.

Den forskarpanel som gjort utvärderingen konstaterar att den nordiska idrottsforskningen generellt sett håller en hög kvalitet men att den varierar mycket emellan olika forskningsområden, länder och enheter. Ett område där de nordiska länderna visat sig mest produktiva mätt med antalet publikationer är medicinsk och hälsovetenskaplig forskning. För Sveriges del har samhälls- och beteendevetenskaplig forskning växt sig stark de senaste åren. Historiskt sett producerar också Sverige högkvalitativ forskning inom fysiologi och medicin. Exempel på områden som är starkt eftersatta i Sverige är sport management, idrottsjuridik och idrotts ekonomi.

En annan slutsats är att den nordiska forskningen inte längre är lika nyskapande och banbrytande som den varit tidigare. För att behålla den goda kvaliteten rekommenderar panelen ett antal åtgärder. Rapportens resultat visar också att vi i Sverige står inför en stor utmaning. Flertalet professorer inom idrottsforskningen närmar sig pensionsåldern och återväxten är inte tillräcklig för att behålla en hög standard.

Utvärderingsgruppen framhåller bland annat att tvärvetenskapliga samarbeten och samarbeten över nationsgränser kan öka innovationsgraden och förbättra forskningens kvalitet och rekommenderar specifika satsningar för att stärka forskningen. Även forskarutbildningen skulle gynnas av fler samarbeten över gränser. Det finns en stor potential till att dra lärdom av respektive lands starka forskningsområden.

Ytterligare en rekommendation från panelen är att svenska idrottsforskare i högre grad bör publicera sina resultat i internationella peer-review-tidsskrifter som ett sätt för respektive forskare att nå ut med sin forskning internationellt och därmed öka sin konkurrenskraft. Idrottsforskningen i Sverige har även stor potential att utvecklas vidare genom att i större grad utnyttja bioteknikforskningen och använda befintliga databanker och databaser. Det är områden där Sverige internationellt sett har ett försprång.

Utvärderingsgruppen menar även att det finns en stor och växande efterfrågan på idrottsforskning och uppmanar idrottsforskningen i Norden att ta mer plats i samhällsdebatten. Det ökade kravet från samhället vad gäller kunskap om idrott och fysisk aktivitet och dess betydelse för hälsa och välbefinnande innebär stora möjligheter. Därför förordar utvärderingsgruppen satsningar på den typen av forskning.

Avslutningsvis framhåller panelen att Norden har bra förutsättningar inom flera områden för att bilda så kallade Nordic Centres of Excellence, det vill säga fysiska eller virtuella nätverk inom högt prioriterade forskningsområden. Dessa nätverk bidrar i sin tur till att skapa en starkare internationell konkurrenskraft.

Centrum för idrottsforskning
www.centrumforidrottsforskning.se

ISBN: 978-91-979562-4-6

